

ΧΑΜΠΙΕΤ ΣΕΖΕΡ*

ΜΙΑ ΕΡΕΥΝΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΤΣΙΦΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΤΕΠΕΛΕΝΛΗ ΑΛΗ ΠΑΣΑ

Μετάφραση από τα τουρκικά, σχόλια: **Ειρήνη Καλογεροπούλου****

Ο Τεπελενλή Αλή Πασάς ήταν στα τέλη του 18^{ου} και στις αρχές του 19^{ου} αιώνα ο σημαντικότερος τοπικός πρόκριτος στη βαλκανική χερσόνησο. Το 1812 όταν η ισχύς του βρισκόταν στο απόγειό της, εξουσίαζε στην πράξη τις περιοχές της σημερινής Ελλάδας και Αλβανίας οι οποίες βρίσκονται νότια της γραμμής που φτάνει από το Δυρράχιο στο Μοναστήρι και τη Θεσσαλονίκη.^[1]

Ο πατέρας του, Βελή πασάς ήταν μουτεσελίμης στο Τεπελένι, στο οποίο γεννήθηκε και ο Αλή. Η ανάδειξή του σε ισχυρό παράγοντα της περιοχής ήταν σταδιακή. Στα χρόνια της νεότητάς του ήταν στην υπηρεσία του επικεφαλής της φρουράς των δερβενίων (derbentler başbuğu), Κουρτ Αχμέτ πασά, και του μουτασαρίφη του Δέλβινου, Καπλάν πασά. Το 1786 ορίστηκε ο ίδιος μουτασαρίφης στο Δέλβινο και το 1787, ενώ ήταν επικεφαλής της φρουράς των δερβενίων, ορίστηκε μουτασαρίφης των Ιωαννίνων. Οι υπηρεσίες του κατά τη διάρκεια των πολέμων με την Αυστρία (1787) και τη Ρωσία (1791) έδωσαν σημαντική ώθηση στη σταδιοδρομία του στη διοίκηση, ενώ οι επιτυχίες τις οποίες σημείωσε σε συγκρούσεις με τους Γάλλους στις ακτές της Αδριατικής κατά τη διάρκεια της γαλλικής κατοχής της Αιγύπτου είχαν ως αποτέλεσμα να του δοθεί ο βαθμός του βεζίρη. Στη συνέχεια ορίστηκε βαλής της Ρούμελης αναλαμβάνοντας να επιλύσει το πρόβλημα της ληστείας, έργο το οποίο επίσης πραγματοποίησε με επιτυχία.

Με τη σταδιακή αύξηση της ισχύος του ο Τεπελενλή Αλή πασάς αναδείχθηκε σε μοναδικό κυρίαρχο παράγοντα της περιοχής. Το γεγονός ότι ακόμα και η οθωμανική κυβέρνηση επιδίωξε κατά καιρούς να επωφεληθεί από την ισχύ του στην περιοχή ενδυνάμωσε περισσότερο τη θέση του. Ωστόσο, ενεργώντας αυτόνομα και συνάπτοντας συμφωνίες με τους Άγγλους και τους Γάλλους χωρίς να έχει προηγουμένως έρθει σε συνεννόηση με την Πύλη έφτασε στο σημείο να μην εκτελεί κρατικές διαταγές με συνέπεια οι δραστηριότητες του να προκαλέσουν τη σουλτανική δυσαρέσκεια. Ως αποτέλεσμα, η ανταρσία του Τεπελενλή Αλή πασά, ο οποίος ήλθε σε σύγκρουση με την Πύλη και εκδόθηκε εναντίον του σουλτανική διαταγή, κατεστάλη το 1822 και ο ίδιος σκοτώθηκε.^[2]

Στην παρούσα εργασία θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε τα δεδομένα τα οποία περιέχονται στο κατάστιχο υπ' αριθμόν 2461 του Αρχείου Δημευμένων Περιουσιών του Δημόσιου Θησαυροφυλακίου (Muhallefat Beytü'l-mal) της συλλογής Κιαμίλ Κεπετζί του Κρατικού Οθωμανικού Αρχείου της Πρωθυπουργίας [στην Κωνσταντινούπολη]. Στο κατάστιχο καταγράφονται τα τσιφλίκια του Αλή πασά, τα οποία βρίσκονται στο σαντζάκι του Πασά.^[σχόλιο1] Μετά το θάνατο του Τεπελενλή Αλή πασά οι ιδιοκτησίες του δημεύτηκαν και τα περιουσιακά του στοιχεία καταχωρήθηκαν σε κατάστιχα ύστερα από επιθεώρηση και καταγραφή, η οποία πραγματοποιήθηκε από εντεταλμένους υπαλλήλους που απεστάλησαν για αυτό το σκοπό.^[3] Το κατάστιχο το οποίο μελετάται εντάσσεται σε αυτή τη σειρά. Σε αυτό περιέχονται πληροφορίες για

τις ονομασίες των τσιφλικιών και των χωριών που μετατράπηκαν σε τσιφλίκια, καθώς και για την αγροτική παραγωγή, για τους ανθρώπους που κατοικούν σε αυτά και για τα έσοδα των χωριών και των τσιφλικιών.

Το κατάστιχο αποτελείται από 45 σελίδες, και παρά τις φθορές και τα σχισίματα, οι καταχωρίσεις οι οποίες περιέχονται σε αυτές είναι αναγνώσιμες. Αντιμετωπίσαμε ωστόσο σημαντικές δυσκολίες στην ανάγνωση των μη μουσουλμάνων κατοίκων και τοπωνυμίων όπως χωριών, μεζράδων κ.ά. Καθώς σε αυτό το στάδιο η ανάγνωση των ανθρωπωνυμίων δεν είχε ιδιαίτερη σημασία για την έρευνα μας δεν επιμείναμε σε αυτή· προσπαθήσαμε ωστόσο όσο ήταν δυνατό να διαβάσουμε τα ονόματα χωριών και θέσεων. Παραθέτουμε επίσης τα ονόματα και στην οθωμανική γραφή.

Το εξεταζόμενο κατάστιχο περιλαμβάνει τα έσοδα και έξοδα του έτους 1819-1820. Στην παρούσα εργασία δεν παραθέτουμε το σύνολο των στοιχείων που περιέχονται σε αυτό, καθώς θεωρήσαμε ότι θα ήταν χρησιμότερο να κάνουμε μια ευρεία αξιολόγηση του περιεχομένου του. [Συγκεκριμένα] συμπεριλάβαμε, ακολουθώντας τη σειρά με την οποία καταγράφονται στο κατάστιχο, τα τσιφλίκια και τα χωριά που μετατράπηκαν σε τσιφλίκια, καθώς και πληροφορίες για τους κατοίκους και τα έσοδα των τσιφλικιών που ανήκουν στον Αλή πασά, σε μέλη της οικογένειάς του και στους ακολούθους του, τα οποία εντοπίζονται στο σαντζάκι του πασά και ειδικότερα στους καζάδες του Μοναστηρίου, της Φλώρινας, του Πρίλεπου [\[σγόλιο2\]](#) του Σαρί Γκιολ [\[σγόλιο3\]](#) και των Σερβίων, καθώς και στο ναχιγιέ της Κατράνιτζας [\[σγόλιο4\]](#).

Όπως σημειώσαμε παραπάνω, για την καταγραφή των πληροφοριών που αφορούν στα τσιφλίκια απεστάλησαν εντεταλμένοι καταγραφείς, ορισμένοι από τους οποίους ασχολήθηκαν [και] με τη διαχείριση των τσιφλικιών. Τα τσιφλίκια τα οποία βρίσκονται στους καζάδες του Μοναστηρίου και της Φλώρινας καταγράφηκαν από τον Χασάν Αγά, του χωριού Σετράτ από το Σερίφ Αγά, τα τσιφλίκια στο Τζουμαπαζαρί [\[σγόλιο5\]](#), το οποίο υπάγεται στον καζά του Σαρί Γκιολ επιθεώρησε ο Σαχίν μπολουκμπασι, αυτά του Εγρί Μπουτσάκ [\[σγόλιο6\]](#) ο Αμπντουραχμάν Αγά, του Τσαρσαμπά [\[σγόλιο7\]](#) και του καζά των Σερβίων ο Τοσούν Αγά και του ναχιγιέ της Κατράνιτζας ο Ιμπίς Αγά. Οι απεσταλμένοι επιθεώρησαν τα τσιφλίκια και ανέλαβαν την καταγραφή των πληροφοριών, ενώ έλαβαν ως αμοιβή για την αποστολή τους το ένα δέκατο των εισοδημάτων και της παραγωγής των τσιφλικιών.^[4]

Εκτός από αυτούς βλέπουμε μεταξύ των συντακτών του καταστίχου και δύο πρόσωπα τα οποία ορίστηκαν από τους τοπικούς καδήδες, οι σφραγίδες των οποίων βρίσκονται κάτω από τις καταχωρίσεις. Τα ονόματα των διορισμένων καταγραφέων είναι: Μεχμέτ Εμπου Γιουσούφ, μέλος του σώματος των αυτοκρατορικών θυρωρών (Ντεργκιάχ-ι Σερ-ι Μπεβαμπίν) και ο γραφέας Ελ-Χατζ Μεχμέτ Εμίν, ενώ τα ονόματα των καδήδων είναι Εσ-σεγίντ Μουσταφά, καδής του Μοναστηρίου, Μεχμέτ Μεσούτ, καδής της Φλώρινας, Μεχμέτ Τεβφίκ, καδής του Τζουμαπαζαρί, Μουσταφά, καδής του Εγρί Μπουτζάκ, Οσμάν Αζίζ, καδής του καζά του Τσαρσαμπά, ενώ για την Κατράνιτζα αναφέρεται το όνομα Μεχμέτ Βελιγιουντίν.

Το εξεταζόμενο κατάστιχο συντάχθηκε από τους καταγραφείς οι οποίοι διορίστηκαν από τον Χουσεϊν πασά^[5], και [στη συνέχεια] στάλθηκε στην κεντρική διοίκηση. Από μία καταχώριση με ημερομηνία 15 Ιανουαρίου 1821 (9 Ρεμπιουλαχίρ 1236) μαθαίνουμε ότι τα κατάστιχα που περιείχαν τις πληροφορίες για τα τσιφλίκια παραδόθηκαν στον Χουσεϊν πασά προκειμένου να αποσταλούν στην Κωνσταντινούπολη (σ. 45).

Ύστερα από την παραπάνω παρουσίαση μπορούμε να προχωρήσουμε στις πληροφορίες σχετικά με τα τσιφλίκια, πέντε από τα οποία βρίσκονται στον καζά του Μοναστηρίου.

Τσιφλίκι του Ντορτ Καπιλί Κιλοτσέστε (Τετράπυλο Τσιφλίκι/ Τσιφλίκι με τέσσερις πόρτες(;) του Κιλοτσέστε)[\[σγόλιο8\]](#) (Dört Kapılı Kiloçeste Çiftliği [قبولي درت قیلوچسته](#))[\[σγόλιο9\]](#):

Μέσα στο τσιφλίκι, το οποίο ανήκει στον Αλή πασά, υπάρχει ένα μεγάλο, πετρόχτιστο, τριώροφο, χωρίς πόρτα/πύλη(;) και με κεραμιδένια σκεπή κονάκι[\[σγόλιο10\]](#). Σε αυτό περιλαμβάνονται 20 δωμάτια, χώρος υποδοχής (ντεχλίζ) και καθιστικό-αίθουσα υποδοχής (ντιβάνχανε)[\[σγόλιο11\]](#), ενώ στο ίδιο κτίριο βρίσκεται και μία τρίχωρη αποθήκη σιτηρών. Δίπλα στο κονάκι βρίσκονται δύο πλινθόκτιστοι αχυρώνες, ο ένας με στέγη από κεραμίδια και ο άλλος χωρίς στέγη, καθώς και ένας φούρνος για ψήσιμο ψωμιού, ενώ από το τσιφλίκι περνάει ένα ρέμα. Στο ζουν 11 γιαιριτζήδες,⁶[\[σγόλιο12\]](#) χριστιανοί καλλιεργητές[\[σγόλιο13\]](#). Το εισόδημα από την παραγωγή λιναριού και κανναβουριού κατά το έτος 1819-1820 (1235) ήταν 403 γρόσια.[\[σγόλιο14\]](#) Στο τσιφλίκι ζουν και 14 αϊλακτσήδες,⁷ από τους οποίους κατά το έτος 1819-1820 καταβλήθηκε συνολικά ως ενοίκιο το ποσό των 300 γροσίων. Αυτοί κατοικούν σε σπίτια τα οποία είναι κατασκευασμένα από ξύλο, πέτρες και πλίνθους και καλύπτονται με κεραμίδια. Τα σπίτια που ανήκουν στους γιαιριτζήδες είναι 15, ένα από τα οποία είναι άδειο. Τα σπίτια των αϊλακτσήδων είναι επίσης 15, ενώ ένα από αυτά αντιστοιχεί στο δωμάτιο του σούμπαση (σ. 1). Στο τσιφλίκι κατοικούν επιπλέον και δύο τσιφτσιγιάν-ι μπειλίκ. [\[σγόλιο15\]](#)(σ. 2).

Σύμφωνα με τις καταχωρίσεις φαίνεται ότι στο τσιφλίκι υπάρχουν 25 ζώα συνολικής αξίας 850 γροσίων, καθώς και εργαλεία που σχετίζονται με εργασίες του τσιφλικιού (αλέτρι, τσεκούρι κ.ά.) (σ. 2).

Στην περιφέρεια του τσιφλικιού υπάρχει έκταση 1.024,5 ντονούμ[\[σγόλιο16\]](#) από τα οποία 541,5 ντονούμ είναι καλλιεργημένη γη, ενώ τα 483 ντονούμ μένουν ακαλλιεργητα (σ. 1).[\[σγόλιο17\]](#) Επιπλέον στη θέση με την ονομασία Τομπιλού ()[\[σγόλιο18\]](#) υπάρχει ένα αμπέλι, για το οποίο δεν αναφέρεται παραγωγή, έκτασης ενός ντονούμ, καθώς και οκτώ λιβάδια [συνολικής][\[σγόλιο18\]](#) έκτασης 40 ντονούμ. Το 1819-1820 (1235) η παραγωγή του λιβαδιού ήταν έξι [φορτώματα] άμαξα[ς] χόρτο, αξίας οκτώ γροσίων το καθένα, τα οποία απέδωσαν συνολικά έσοδα 48 γροσίων (σ. 2).

Η παραγωγή σιτηρών ανερχόταν σε 396 κωνσταντινουπολίτικα κοιλά[\[σγόλιο19\]](#) σιταριού (320 κ. κοιλά από την παραγωγή των γιαιριτζήδων ραγιάδων και 76 από τους τσιφτσιγιάν-ι μπειλίκ ραγιάδες), 408 κοιλά κριθαριού (320 από τους γιαιριτζήδες ραγιάδες και 88 από τους τσιφτσιγιάν-ι μπειλίκ) και 424 κ. κοιλά σίκαλης (320 από τους γιαιριτζήδες ραγιάδες και 104 από τους τσιφτσιγιάν-ι μπειλίκ ραγιάδες). Από τις ποσότητες αυτές ένα τμήμα διαχωρίζεται ως η δεκάτη η οποία καταβάλλεται στους σπαχήδες (8 κ. κοιλά σιτάρι, 8 κ. κοιλά κριθάρι, 10 κ. κοιλά σίκαλη), ενώ ένα δεύτερο τμήμα αντιστοιχεί στις δεκάτες των τσιφτσιγιάν-ι μπειλίκ για το έτος 1820-21 (1236),[\[σγόλιο20\]](#) στο σπόρο για την ετήσια σπορά (66 κ. κοιλά σιτάρι, 58 κ. κοιλά κριθάρι, 36 κ. κοιλά σίκαλη) και στο δέκατο το οποίο παραδίδεται στο κετχουντά του τσιφλικιού, Χασάν Αγά.[\[σγόλιο21\]](#) Η υπόλοιπη παραγωγή συνίσταται σε 288 κ. κοιλά σιταριού, των οποίων η αξία είναι 23.200 παράδες (η τιμή του κοιλού είναι 80 παράδες), σε 308 κ. κοιλά κριθαριού αξίας 24.640 παράδων (η τιμή του κοιλού είναι 80 παράδες) και σε 340 κοιλά σίκαλης αξίας 27.200 παράδων (η τιμή του κοιλού είναι επίσης 80 παράδες). Τα συνολικά έσοδα από την πώληση των σιτηρών είναι 71.190 παράδες, ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε 1.779,5 γρόσια και 10 παράδες (σ. 2).

Τα συνολικά έσοδα από το λινάρι, το κανναβούρι, το ενοίκιο των αϊλακτσήδων και την παραγωγή χόρτου και σιτηρών ανέρχονται σε 2.530,5 γρόσια. Από τις καταγραφές διαφαίνεται ότι 41,5 γρόσια ξοδεύτηκαν για εργαλεία του τσιφλικιού και για τον Χασάν Αγά. Αν αυτό το ποσό αφαιρεθεί από το παραπάνω συγκεντρωτικό ποσό, τα έσοδα του τσιφλικιού για το έτος 1819-1820 (1235) υπολογίζονται σε 2.489 γρόσια (σ. 2).

Η εκτιμώμενη αξία του τσιφλικιού Ντορτ Καπιλί Κιλοτσέστε είναι 30.000 γρόσια (σ.2).

Τσιφλίκι Μπάτλα (Batla Çiftliği باتلا):[\[σγόλιο22\]](#)

Το τσιφλίκι βλέπει στη λίμνη Ουστουρόβα (Üstürova استوراوه [\[σγόλιο23\]](#)) και στο εσωτερικό του βρίσκεται ένα μεγάλο κονάκι με τρία μεγάλα δωμάτια, σοφά, [\[σγόλιο24\]](#) χώρο υποδοχής, αυλή, κουζίνα, σταύλο και μία πεντάχωρη αποθήκη σιτηρών. Το κονάκι κατασκευάστηκε από την κόρη του Μουσταφά [;] πασά, είναι πετρόκτιστο και έχει κεραμιδένια στέγη (σ. 3).

Στο τσιφλίκι υπάρχουν 60 γιαριτζήδες ραγιάδες, οι οποίοι καλλιεργούν 220 χωράφια έκτασης 2.300 ντονούμ. Ο αριθμός των αϊλακτσήδων ραγιάδων είναι 32. Οι αϊλακτσήδες και οι γιαριτζήδες κατοικούν σε σπίτια με κεραμιδένιες στέγες, τα οποία είναι κατασκευασμένα με ξύλα και πέτρες (60 σπίτια ανήκουν στους γιαριτζήδες και 32 στους αϊλακτσήδες (σ. 3). Στο τσιφλίκι ανήκουν επίσης 90 αμπέλια έκτασης 232 ντονούμ, τα οποία βρίσκονται κοντά στη λίμνη, η οποία αναφέρεται ως Μπάτισκα (Batiska بتسقه [\[σγόλιο25\]](#)) (σ. 3).

Καθώς στις καταχωρίσεις δεν περιλαμβάνονται πληροφορίες σχετικά με την αγροτική παραγωγή, δεν είναι δυνατό να προσδιοριστεί τι παραγόταν σε αυτό.

Τα έσοδα του τσιφλικιού για το έτος 1819-20 (1235) ανέρχονται σε 18.025 γρόσια και η αξία του εκτιμάται σε 180.250 γρόσια (σ.3).

Τσιφλίκι Σούρεβιτς (Surevic Çiftliği صورہ وچ):[\[σγόλιο26\]](#)

Στο τσιφλίκι ζουν 15 γιαριτζήδες και έξι αϊλακτσήδες ραγιάδες, οι οποίοι κατοικούν σε 21 πετρόκτιστα σπίτια με στέγες από κεραμίδια και από καλάμια (σ. 4).

Στο τσιφλίκι υπάρχουν 75 χωράφια συνολικής έκτασης 420 ντονούμ και άλλα 15 χωράφια «γιορούκ» [\[σγόλιο27\]](#), έκτασης 250 ντονούμ, ενώ σε αυτό ανήκουν και 38 χωράφια έκτασης 310 ντονούμ στο Σετούρ [\[σγόλιο28\]](#) και το Σούρεβιτς (160 ντονούμ στο Σετούρ και 150 στο Σούρεβιτς). Επιπλέον στο τσιφλίκι περιλαμβάνονται επτά αμπέλια έκτασης 23 ντονούμ στη μεριά του Καρααγάτς [\[σγόλιο29\]](#), 60 αμπέλια έκτασης 150 ντονούμ στο Σούρεβιτς και 19 αμπέλια 52 ντονούμ στο Σετούρ (σ. 4).

Όπως και στο τσιφλίκι της Μπάτλα, αν και έχουν σημειωθεί τα χωράφια τα οποία περιλαμβάνονται στο τσιφλίκι, δεν υπάρχουν στοιχεία για τα προϊόντα τα οποία παράγονται σε αυτά

Το έσοδα του τσιφλικιού κατά το έτος 1819-20 (1235) ήταν 8.252 γρόσια, ενώ η αξία του εκτιμήθηκε σε 82.520 γρόσια (σ. 4).

Τσιφλίκι του Λάσκα Αγά (Laska Ağa Çiftliği لاصقه اغا):

Το τσιφλίκι αυτό βρίσκεται στο βακουφοχώρι Μπαμπιτζάν (Babicap بابيجان [\[σγόλιο30\]](#)) του καζά του Μοναστηρίου. Ο Λάσκα Αγά, διοικητής του σώματος των καπουτζήδων, [\[σγόλιο31\]](#) ήταν ένας από τους ακολούθους του Τεπελενλή Αλή Πασά.

Στο τσιφλίκι υπάρχει μία κατοικία με δύο δωμάτια για τους επιστάτες του τσιφλικιού. Το ίδιο κτίριο περιλαμβάνει έναν χώρο υποδοχής και μία εξάχωρη αποθήκη σιτηρών, ενώ η στέγη του είναι από κεραμίδια. Στο τσιφλίκι ζουν επτά γιανιτζήδες και 15 αϊλακτσήδες ραγιάδες. Τα έσοδα από το ενοίκιο που κατέβαλαν οι αϊλακτσήδες κατά το έτος 1819-1820 (1235) ήταν 60 γρόσια (12 γρόσια από τον καθένα)[\[σγόλιο32\]](#) (σ. 4). Οι αϊλακτσήδες κατοικούν σε έξι πετρόχτιστα συνεχόμενα σπίτια (ένα από τα οποία είναι κενό), τα οποία έχουν στέγες από κεραμίδια. Οι γιανιτζήδες κατοικούν σε επτά σπίτια της ίδιας μορφής (σ. 5).

Στο τσιφλίκι περιλαμβάνονται έξι χωράφια έκτασης 10 ντονούμ, στα οποία καλλιεργείται λινάρι. Τα έσοδα από την παραγωγή λιναριού ήταν κατά το έτος 1819-20 (1235) 1.675 γρόσια. Επιπλέον, στο ίδιο τσιφλίκι περιλαμβάνονται 96 χωράφια έκτασης 261 ντονούμ τα οποία βρίσκονται στο ναχιγιέ της Φλώρινας και 58 χωράφια έκτασης 122 ντονούμ τα οποία βρίσκονται στο ναχιγιέ του Μοναστηρίου (σ. 4).

Από τις εκτάσεις αυτές παρήχθησαν 96 κ. κοιλά σιτάρι, η πώληση των οποίων απέφερε το ποσό των 8.730 παράδων (90 παράδες το κοιλό), 238 κ. κοιλά κριθάρι που απέφεραν το ποσό των 16.065 παράδων (67 παράδες το κοιλό), 96 κ. κοιλά σίκαλη αξίας 7.670 παράδων (67 παράδες το κοιλό), 22 κ. κοιλά βρώμης αξίας 1.100 παράδων (50 παράδες το κοιλό) και 20 κ. κοιλά καλαμπόκι αξίας 1.600 παράδων (80 παράδες το κοιλό). Τα συνολικά έσοδα ανέρχονται σε 35.225 παράδες, ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε 880,5 γρόσια (σ. 5).

Τα συνολικά έσοδα του τσιφλικιού του Λάσκα Αγά για το έτος 1819-20 (1235) ανέρχονται σε 1.108 γρόσια, από τα οποία 880,5 προέρχονται από την παραγωγή σιτηρών, 167,5 από την παραγωγή λιναριού και 60 από τα ενοίκια των αϊλακτσήδων. Από τις καταχωρίσεις προκύπτει ότι η αξία του τσιφλικιού εκτιμήθηκε στα 1.500 γρόσια (σ. 5).

Τσιφλίκι του Σουλεϊμάν Τσαούς (Süleyman Çavuş Çiftliği)

Το τσιφλίκι αυτό βρίσκεται στο χωριό Τιρνόφτσα (Tirnoftça [طرنوفچه](#)[\[σγόλιο33\]](#)) του καζά του Μοναστηρίου. Ο Σουλεϊμάν Τσαούς ήταν επίσης ένας από τους ακολούθους του Τεπελενλή Αλή Πασά (σ. 5).

Στο τσιφλίκι ζουν δύο γιανιτζήδες ραγιάδες οι οποίοι κατοικούν σε ένα πετρόχτιστο σπίτι με κεραμιδένια στέγη. Επίσης, στο τσιφλίκι ανήκουν έξι χωράφια, τα οποία βρίσκονται κοντά σε αυτό,[\[σγόλιο34\]](#) έκτασης 150 ντονούμ, καθώς και ένα λιβάδι έκτασης έξι ντονούμ. Υπάρχουν επίσης δύο αποθήκες σιτηρών με έξι χώρους, καθώς και δύο νεροβούβαλα (σ. 5).

Στο Σουλεϊμάν Τσαούς ανήκει επίσης μία οικία, η οποία βρίσκεται στην πόλη του Μοναστηρίου, η αξία της οποίας εκτιμάται σε 500 γρόσια. Στην οικία περιλαμβάνονται διάφορα αντικείμενα οικοσκευής, τρόφιμα και ζώα, συνολικής αξίας 920,5 γροσίων.

Στο τσιφλίκι κατά το έτος 1819-20 (1235) παρήχθησαν 5 κ. κοιλά σιτάρι, η πώληση των οποίων απέφερε το ποσό των 600 παράδων (120 παράδες το κοιλό), 12,5 κ. κοιλά κριθάρι που απέφεραν το ποσό των 1.000 παράδων (80 παράδες το κοιλό), 8,5 κ. κοιλά σίκαλη αξίας 700 παράδων (80 παράδες το κοιλό) και 2,5 κ. κοιλά βρώμης αξίας 125 παράδων (50 παράδες το κοιλό). Τα συνολικά έσοδα ανέρχονται σε 2.525 παράδες, ποσό το οποίο ισοδυναμεί με 60,5 γρόσια (σ. 5). Η αξία του τσιφλικιού εκτιμήθηκε στα 1.600 γρόσια (σ. 5).

Τα συνολικά έσοδα των πέντε παραπάνω τσιφλικιών κατά το έτος 1819-20 (1235) ανέρχονται σε 27.678 γρόσια. Αν από αυτά αφαιρέσουμε το ποσό των 4.261,5

γροσίων που αντιστοιχεί στα δέκατα [ondalik] που καταβλήθηκαν ή θα καταβληθούν, καθώς και στις διακυμάνσεις στην αξία του νομίσματος, μένει το ποσό των 23.426,5 γροσίων. Στα τσιφλίκια υπάρχουν επίσης οι ποσότητες σιταριού, κριθαριού κτλ. που παρέμειναν από την παραγωγή του προηγούμενου έτους. Αν η αξία της παραγωγής των προηγούμενων ετών, η οποία υπολογίζεται σε 2.720,5 γρόσια, προστεθεί στα προαναφερθέντα έσοδα των τσιφλικιών [του έτους 1819-20 (1235)] προκύπτει το συνολικό ποσό των 26.137 γροσίων. Η συνολική αξία των τσιφλικιών αυτών εκτιμάται σε 309.370 γρόσια (σ. 6).

Αν εξετάσουμε την παραγωγή σιτηρών στα τσιφλίκια κατά τα έτη 1818-19 και 1819-20 παρατηρούμε τα εξής (σ. 6): (Ως μέτρο χωρητικότητας χρησιμοποιείται το κοιλό της Κωνσταντινούπολης).

Σιτάρι	Κριθάρι	Σίκαλη	Βρώμη	Αραβόσιτος	
389	558	444,5	34,5	20	1819-20
<u>506</u>	<u>034</u>	<u>988</u>	<u>000</u>	<u>40</u>	1818-19 (1234)
895	592	1.432,5	34,5	60	

Οι αριθμοί που αναφέρονται για το 1818-19 (1234) αντιστοιχούν στις εναπομείνουσες ποσότητες από το παραπάνω έτος.

Αν συγκρίνουμε μεταξύ τους τις τιμές των δημητριακών για τα πέντε παραπάνω τσιφλίκια προκύπτουν τα εξής:

	Τσιφλίκι Ντορτ Καπλί Κιλοτσέστε	Τσιφλίκι του Λάσκα Αγά	Τσιφλίκι του Σουλεϊμάν Τσαούς
Σιτάρι (το κοιλό)	80 (παράδες)	90 (παράδες)	120 (παράδες)
Κριθάρι	80	67	80
Σίκαλη	80	67	80
Βρώμη	-	50	125
Καλαμπόκι	80	-	-

Προκύπτει ότι η τιμή των προϊόντων στο τσιφλίκι του Σουλεϊμάν Τσαβούς είναι υψηλότερη.

Στον καζά της Φλώρινας βρίσκονται 13 τσιφλίκια που ανήκουν στον Τεπελενλή Αλή πασά. Ορισμένα από αυτά είναι χωριά τα οποία μετατράπηκαν σε τσιφλίκια από τον Αλή πασά και χρησιμοποιούνται ως τέτοια. Αυτά τα τσιφλίκια είναι:

Λάτσνι τσιφλίκι (Laçni Çiftliği [لاچني]):[\[σχόλιο35\]](#)

Στο τσιφλίκι υπάρχει ένα μεγάλος πέτρινος πύργος με σιδερένια πόρτα, 13 σιδερένια παράθυρα σαχνίσι (Şahnişin)[\[σχόλιο36\]](#) από τις τρεις του πλευρές του και σκάλα, η οποία έχει ύψος 38 πόδια. Υπάρχει επίσης ένα πετρόκτιστο σπίτι, στο οποίο διαμένει ο επιστάτης, το οποίο αποτελείται από δύο δωμάτια και έχει κεραμιδένια στέγη. Στο σπίτι αυτό καταγράφηκαν ποικίλα αντικείμενα οικοσκευής (μιντέρι, μεγάλο μαξιλάρι (yastık), πάπλωμα, κιλίμι κ.ά.), των οποίων η αξία υπολογίστηκε σε 368,5 γρόσια (σ. 7). Υπάρχει επίσης μία αποθήκη σιτηρών με εννέα χώρους, της οποίας η στέγη είναι από κεραμίδια, ενώ απέναντί της βρίσκεται ένας αχυρώνας, ο οποίος είναι επίσης πετρόκτιστος και έχει κεραμιδένια σκεπή. Δίπλα στο τσιφλίκι βρίσκεται ένας κήπος, ο οποίος κατά το έτος 1819-20 (1235) απέφερε έσοδα 90 γροσίων.

Στο τσιφλίκι ζουν τέσσερις γιαιριτζήδες και τέσσερις αϊλακτσήδες ραγιάδες. Από τους αϊλακτσήδες ραγιάδες εισπράχθηκε κατά το έτος 1819-1820 ως ενοίκιο το ποσό των 80 γροσίων (20 γρόσια από τον καθένα). Στο τσιφλίκι βρίσκονται επιπλέον επτά παλιοί[;] γιαιριτζήδες ραγιάδες, οι οποίοι καλλιεργούν 34 χωράφια -από τα οποία τα έξι είναι κενά- έκτασης 326 ντονούμ. Οι αϊλακτσήδες ραγιάδες κατοικούν σε επτά πετρόκτιστα και πλινθόκτιστα σπίτια με κεραμιδένιες στέγες (στα τρία από τα οποία κατοικούν τσιφτσιγιάν ραγιάδες),[σχόλιο37] ενώ οι γιαιριτζήδες ραγιάδες κατοικούν σε επτά σπίτια της ίδιας μορφής. Στο τσιφλίκι υπάρχουν και τρεις τσιφτσιγιάν-ι μπειϊλικ ραγιάδες (σ. 7).

Στο τσιφλίκι περιλαμβάνεται επίσης ένας νερόμυλος με δύο τμήματα,[σχόλιο38] του οποίου η μπροστινή πλευρά είναι πετρόκτιστη. Στο μύλο αλέστηκαν κατά το έτος 1819-20 (1235) 11,5 κοιλά κριθαριού και 11 κοιλά σίκαλης. Άλλος ένας νερόμυλος με δύο τμήματα βρίσκεται στο χωριό Ερμέχου (Ermehu ار مخو),[σχόλιο39] στον οποίο κατά το έτος 1819-20 (1235) αλέστηκαν 6,5 κοιλά κριθαριού και 6 κοιλά σίκαλης. Στον κάθε ένα από τους μύλους αυτούς υπάρχει από ένας μυλωνάς (σ. 7).

Στο τσιφλίκι περιλαμβάνονται έξι λιβάδια έκτασης 26 ντονούμ, από τα οποία κατά το έτος 1819-20 παρήχθησαν 20 [φορτώματα] άμαξα[ς] χόρτου, τα οποία απέφεραν έσοδα 160 γροσίων (20 γρόσια για κάθε φόρτωμα) (σ. 8). Επιπλέον, στις καταχωρίσεις που αναφέρονται στο τσιφλίκι καταγράφονται και ποικίλα γεωργικά εργαλεία (αλέτρι, βαρύ αλέτρι (pulluk (:)), αξίνα, τσάπα, άμαξα κτλ.), καθώς και ζώα, όπως 32 νεροβούβαλα, βόδια, μικροί ταύροι, φοράδες κ.ά. (σ. 8).

Στο τσιφλίκι Λάτσνι παρήχθησαν κατά το έτος 1819-20 (1235) 416 κ. κοιλά σιτάρι, 896 κ. κοιλά κριθάρι, 674 κ. κοιλά σίκαλη, 78 κ. κοιλά φασόλια, 32 κ. κοιλά αραβόσιτος και 8 κ. κοιλά κεχρί. Από αυτά 226 κ. κοιλά σιτάρι, 366 κριθάρι και 356 σίκαλης διαχωρίστηκαν για να χρησιμοποιηθούν ως σπόρος από τους γιαιριτζήδες και τους μπειϊλικ τσιφτσιγιάν, καθώς και για να καταβληθούν ως δεκάτη για το έτος 1819-20 (1235) και για το δέκατο το οποίο θα καταβληθεί στον Χασάν Αγά. Το δέκατο το οποίο κρατήθηκε για τον Χασάν Αγά συνίσταται σε 20 κοιλά σιτάρι, 60 κοιλά κριθάρι, 36 κοιλά σίκαλη, 8 κοιλά αραβόσιτος και 8 κοιλά φασόλια. Η δεκάτη για το έτος 1819-20 αντιστοιχεί σε 16 κοιλά σιταριού, 14 κοιλά κριθαριού και 18 κοιλά σίκαλης.

Τα συνολικά έσοδα που προέκυψαν από την πώληση των ποσοτήτων των σιτηρών που παρέμειναν μετά τις παραπάνω αφαιρέσεις ανέρχονται στο ποσό των 114.910 παράδων, το οποίο αντιστοιχεί σε 2.872,5 γρόσια. Ειδικότερα, το ποσό αυτό προέρχεται από την πώληση 190 κοιλών σιταριού σε τιμή 130 παράδων το κοιλό, πώληση η οποία απέφερε έσοδα 24.700 παράδων, 530 κοιλά κριθαριού σε τιμή 100 παράδων το κοιλό με έσοδα 53.000 παράδες, 318 κοιλά σίκαλης σε τιμή 100 παράδων το κοιλό και έσοδα 31.800 παράδες, 24 κοιλά αραβόσιτου σε τιμή 55 παράδων το κοιλό και έσοδα 1.320 παράδες, 8 κοιλά κεχριού σε τιμή 30 παράδων το κοιλό και έσοδα 240 παράδες και 70 κοιλά φασόλια σε τιμή 55 παράδων το κοιλό και έσοδα 3.850 παράδων.

Τα συνολικά έσοδα του τσιφλικιού Λάτσνι για το έτος 1819-20 (1235) αντιστοιχούν σε 3.079,5 γρόσια. Από αυτά 2.872,5 γρόσια προέρχονται από τη γεωργική παραγωγή, 80 γρόσια από το ενοίκιο των αϊλακτσήδων, 90 από τα έσοδα του κήπου και 160 από τα έσοδα του χορτότοπου. Το σύνολο των παραπάνω εσόδων ανέρχεται στο ποσό των 3.202,5 γροσίων. Από αυτό ωστόσο αφαιρείται το ποσό του δέκατου, το οποίο καταβάλλεται στον «κετχουντά» (: οικονόμο/διαχειριστή/επόπτη) του τσιφλικιού, Χασάν Αγά (32 γρόσια), καθώς και το ποσό των 90 γροσίων που καταβάλλεται για την ενοικίαση του κήπου (σ. 8). Η αξία του τσιφλικιού εκτιμήθηκε στα 30.000 γρόσια (σ. 8).

Χωριό Ρούσνε (Rusne karyesi روسنه):[σγόλιο40]

Το χωριό αυτό του καζά της Φλώρινας μετατράπηκε σε τσιφλίκι από το γιο του Τεπελενλή Αλή πασά, Βελή πασά [σγόλιο41] (σ. 9).

Στο τσιφλίκι υπάρχει ένα κονάκι που ανήκει στον κετχουντά του τσιφλικιού, το οποίο αποτελείται από δύο δωμάτια και χώρο υποδοχής, είναι πετρόκτιστο και έχει κεραμιδένια στέγη. Υπάρχουν επίσης δύο αποθήκες σιτηρών με πέντε χώρους από τις οποίες η μία βρίσκεται στο εσωτερικό του κονακιού. Οι αποθήκες είναι κατασκευασμένες από ξύλο και με την τεχνική του χατίλ [με ξύλινο σκελετό, πέτρες και κονίαμα][σγόλιο42], ενώ έχουν κεραμιδένιες στέγες (σ. 9).

Στο χωριό κατοικούν 54 άτομα (γιαριτζήδες), από τους οποίους οι τρεις είναι μουσουλμάνοι και οι 51 ραγιαδες διαφορετικού θρησκευματος.[σγόλιο43] Οι 54 οικίες στις οποίες κατοικούν [όλοι οι καλλιεργητές] ανήκουν στους 3 μουσουλμάνους. Οι παραπάνω καλλιεργούν 1.070,5 χωράφια συνολικής έκτασης 1.593 ντονούμ. Από αυτά 300 ντονούμ μένουν ακαλλιεργητα (σ. 9). Υπάρχουν επίσης 18 αϊλακτσήδες ραγιαδες, από τους οποίους ο καθένας πληρώνει ως ενοίκιο το ποσό των 14 γροσίων (σύνολο 198 γρόσια). Υπάρχουν 18 σπίτια από τα οποία το ένα είναι κενό (σ. 9).

Στο χωριό υπάρχουν 15 αχυρώνες με αχυρένιες στέγες. Στην πάνω πλευρά του χωριού υπάρχει ένα λιβάδι έκτασης περίπου 15 ντονούμ, ενώ μέσα στο τσιφλίκι υπάρχουν δύο λιβάδια συνολικής έκτασης τεσσάρων ντονούμ. Η συνολική έκταση των λιβαδιών είναι 19 ντονούμ. Τα έσοδα από την παραγωγή από αυτά κατά το έτος 1819-1920 (1235) ήταν 350 γρόσια.

Στο χωριό υπάρχουν 30 αμπέλια έκτασης 30 ντονούμ, τα οποία βρίσκονται στο Ιστομπίλ (İstobil اسطوبيل[σγόλιο44] και ανήκουν στους γιαριτζήδες και στους αϊλακτσήδες ραγιαδες. Τα αμπέλια αυτά δωρήθηκαν στους τσιφτσήδες[σγόλιο45] και τους αϊλακτσήδες στις αρχές Δεκεμβρίου του 1815 (έτος 1231) (από τέσσερα ντονούμ στον καθένα από τους τσιφτσήδες και από δύο ντονούμ στον καθένα από τους αϊλακτσήδες) (σ. 9).

Στο χωριό υπάρχει και μία «πρόσοδος του αγά»[σγόλιο46]. Οι πρόκριτοι του χωριού έδωσαν την πληροφορία ότι το έσοδο αυτό λαμβάνονταν για την περιποίηση των ταξιδιωτών που κατέλυαν στο χωριό (σ. 9).

Πρόσοδος του αγά: 700 γρόσια

27,5 κοιλιά σιτάρι 247,5 γρόσια

27 κοιλιά κριθάρι 216 γρόσια

55 κιγιέ[σγόλιο47] λάδι 88,5 γρόσια

59 κιγιέ μεναϊρ[σγόλιο48];] 29,5 γρόσια

Συνολικά τα παραπάνω ποσά αντιστοιχούν σε 1281,5 γρόσια, τα οποία αφαιρέθηκαν από τα συνολικά έσοδα (σ. 9).

Κατά το έτος 1819-20 (1235) η παραγωγή σιτηρών αντιστοιχούσε σε 3.000 κ. κοιλιά σιτάρι, 6.960 κ. κοιλιά κριθάρι και 4.200 κ. κοιλιά σίκαλη (σ. 10). Όσον αφορά στην παραγωγή αυτή, από τα 2.883 κοιλιά σιτάρι 300 κοιλιά καταβάλλονται για τη δεκάτη των σπαχήδων, 681 κοιλιά κρατούνται για τη δεκάτη του έτους 1820-21 (1236) καθώς και για σπόρο, 1.004 κοιλιά αποτελούν το μερίδιο των γιαριτζήδων,[σγόλιο49] 102 κοιλιά αντιστοιχούν στο δέκατο του Χασάν Αγά και 796 κοιλιά στέλλονται στον Χασάν Αγά στην Κορυτσά. Από τα 4.544 κ. κοιλιά κριθάρι 696 αποτελούν τη δεκάτη που αποδίδεται στους σπαχήδες, 9.565[σγόλιο50] κοιλιά κρατούνται για τη δεκάτη και το σπόρο του έτους 1820-21 (1236), 2.648 κοιλιά αποτελούν το μερίδιο των γιαριτζήδων και 244 κοιλιά αντιστοιχούν στο δέκατο του Χασάν Αγά. Από τα 2.804 κ. κοιλιά σίκαλης 420 κοιλιά αποτελούν τη δεκάτη που αποδίδεται στους σπαχήδες, 686 κοιλιά αντιστοιχούν

στη δεκάτη και το σπόρο για το έτος 1820-21 (1236), 1.546 κοιλιά αποτελούν το μερίδιο των γιαριτζήδων και 152 κοιλιά κρατούνται ως δέκατο του Χασάν Αγά.

Από την υπόλοιπη παραγωγή παραμένουν 912 κ. κοιλιά σιτάρι, τα οποία πωλούνται με τιμή 130 παράδες το κοιλό αποφέροντας το ποσό των 118.560 παράδων. (Η συνολική παραγωγή σε σιτάρι ανέρχεται σε 3.000 κοιλιά. Από αυτά, 2.883 κρατούνται και αποδίδονται στα μέρη που αναφέρθηκαν παραπάνω, επομένως σύμφωνα με τους υπολογισμούς μας θα έπρεπε να μένουν 117 κοιλιά σιτάρι. Στα κατάστιχα ωστόσο καταγράφονται 912 κοιλιά και με βάση αυτό το ποσό έγιναν οι υπολογισμοί μας στη συνέχεια). Παραμένουν επίσης 2.416 κ. κοιλιά κριθάρι, τα οποία πωλούνται για 100 παράδες το κοιλό αποφέροντας έσοδα 241.600 παράδων και 1.396 κ. κοιλιά σίκαλη που πωλούνται με τιμή 100 παράδες το κοιλό αποφέροντας έσοδα 139.600 παράδων. Συνολικά η πώληση των δημητριακών απέφερε το ποσό των 499.760 παράδων, το οποίο αντιστοιχεί σε 12.494 γρόσια (σ. 10).

Τα συνολικά έσοδα του χωριού για το έτος 1819-20 (1235) ήταν 14.323,5 γρόσια. Από αυτά, 12.494 γρόσια προέρχονται από την γεωργική παραγωγή, 1.281,5 από το έσοδο [δόσιμο] του Αγαλικιού, 350 από τα έσοδα του λιβαδιού και 198 γρόσια από τα ενοίκια των αϊλακτσήδων. Η αξία του χωριού εκτιμάται σε 114.500 γρόσια (σ. 10).

Τσιφλίκι Ζεμπερντένι (Jeberdeni Çiftliği ژ برده نی):[\[σχόλιο51\]](#)

Ανήκει στον ίδιο τον Αλή πασά. Στο τσιφλίκι υπάρχουν τρία πετρόκτιστα δωμάτια, τα οποία καλύπτονται με κεραμιδένιες στέγες, και ένας πύργος. Στην περιφέρειά του (κοντά σε αυτόν) βρίσκεται μια σιταποθήκη, η οποία είναι κατασκευασμένη με την τεχνική του χατίλ, έχει κεραμιδένια στέγη και αποτελείται από τέσσερις χώρους. Υπάρχει επίσης και μία άλλη τετράχωρη σιταποθήκη με κεραμιδένια στέγη (σ. 10-11).

Στο τσιφλίκι βρίσκονται 30 γιαριτζήδες, οι οποίοι καλλιεργούν 370 χωράφια (τα 185 είναι κενά), που καλύπτουν έκταση 940 ντονούμ (τα 470 ντονούμ μένουν ακαλλιεργητα). Αυτοί κατοικούν σε 30 οικίες, από τις οποίες οι πέντε είναι πλινθόκτιστες και πετρόκτιστες και έχουν κεραμιδένια στέγη, ενώ οι 25 είναι επίσης πετρόκτιστες και πλινθόκτιστες αλλά η στέγη τους είναι από άχυρο (σ. 10).

Στο τσιφλίκι κατά το έτος 1819-20 (1235) παρήχθησαν 162 κ. κοιλιά σιτάρι (από τα οποία 16 κοιλιά αντιστοιχούν στο δέκατο του Χασάν Αγά), 472 κ. κοιλιά κριθάρι (47 κοιλιά αντιστοιχούν στο δέκατο του Χασάν Αγά), 278 κ. κοιλιά σίκαλη (27 αντιστοιχούν στο δέκατο του Χασάν Αγά) και 66 κ. κοιλιά βρώμη (6,5 κοιλιά αντιστοιχούν στο δέκατο του Χασάν Αγά). Από την πώληση της παραγωγής που απομένει μετά την απόδοση των δέκατων προέκυψαν τα ποσά των 16.790 παράδων από την πώληση 146 κ. κοιλών σιτάρι για 115 παράδες το κοιλό, 42.500 παράδες από την πώληση 425 κ. κοιλών κριθαριού για 100 παράδες το κοιλό, 25.000 παράδες από την πώληση 251 κ. κοιλών σίκαλης για 100 παράδες το κοιλό (αυτό το ποσό αναγράφεται αν και πρέπει να είναι 25.100 παράδες), καθώς και 1.950 παράδες από την πώληση 59,5 κ. κοιλών βρώμης σε τιμή 32 παράδων το κοιλό. Τα συνολικά έσοδα από την πώληση των σιτηρών ανέρχονται σε 86.240 παράδες, ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε 2.156 γρόσια (σ. 11).

Η αξία του τσιφλικιού εκτιμήθηκε σε 17.250 γρόσια (σ. 11).

Χωριό Σετράτ (Şetrat karyesi شترات):[\[σχόλιο52\]](#)

Το χωριό Σετράτ μετατράπηκε σε τσιφλίκι από το γιο του Τεπελενλή Αλή πασά, Βελή (Βελγιουντίν Αλή πασά) (το ιδιοποιήθηκε ως τσιφλίκι). Ως προς το φορολογικό καθεστώς του χωριού, το μισό ανήκει στην κατηγορία των Φατιχάν και το μισό στην

κατηγορία των χανεκές (δηλαδή καταβάλλει φόρους τύπου αβαρίζ και μπεντέλ-ι νουζούλ με βάση το νοικοκυριό [χανέ] ως φορολογική μονάδα).[\[σχόλιο53\]](#) Αναφέρεται ότι το τσιφλίκι έχει έκταση οκτώ τσιφτ.[\[σχόλιο54\]](#)

Στο χωριό ζουν 8 γιαιριτζήδες και 6 αϊλακτσήδες ραγιάδες, των οποίων τα σπίτια είναι φτιαγμένα από πέτρες και πλίνθους και έχουν κεραμιδένια στέγη (8 για τους γιαιριτζήδες και 6 για τους αϊλακτσήδες). Καταγράφεται ότι από καθέναν από τους αϊλακτσήδες εισπράττεται ενοίκιο 15 γροσίων, το οποίο αντιστοιχεί στο συνολικό ποσό των 90 γροσίων (σ. 11).

Η έκταση των χωραφιών του χωριού αντιστοιχεί σε 400 ντονούμ (σ. 11).[\[σχόλιο55\]](#) Κατά το έτος 1819-20 (1235) παρήχθησαν 257 δεμάτια κανναβούρι, τα οποία πουλήθηκαν σε τιμή 6 παράδων το δεμάτι αποδίδοντας το συνολικό ποσό των 1.542 παράδων, το οποίο αντιστοιχεί σε 38,5 γρόσια (σ. 11).

Όσον αφορά στα σιτηρά, παρήχθησαν 192 κ. κοιλά σιτάρι (16 κοιλά αποδόθηκαν ως αγαλίκι), 230 κ. κοιλά κριθάρι (16 κοιλά αποδόθηκαν ως αγαλίκι), 186 κ. κοιλά σίκαλη καθώς και 68 κ. κοιλά αραβόσιτος. Από τα 192 κοιλά σιτάρι 12 κοιλά αποδόθηκαν ως δεκάτη στους σπαχήδες, 60 κοιλά κρατήθηκαν για το σπόρο και τη δεκάτη του έτους 1820-21, 24 κοιλά δόθηκαν ως δέκατο του Σερίφ Αγά και 16 κοιλά καταβλήθηκαν για την αποπληρωμή χρέους προς τον Σερίφ Αγά. Επομένως αφαιρέθηκαν συνολικά 112 κοιλά σιτάρι. Από τα 230 κοιλά κριθάρι 20 κοιλά αποδόθηκαν ως δεκάτη των σπαχήδες, 68 κοιλά κρατήθηκαν για το σπόρο και για τη δεκάτη του έτους 1820-21 (1236), 24 κοιλά δόθηκαν ως δέκατο του Σερίφ Αγά και άλλα 24 καταβλήθηκαν για την αποπληρωμή χρέους προς τον ίδιο. Επομένως κρατήθηκαν συνολικά 136 κοιλά κριθάρι. Από τα 186 κοιλά σίκαλη, 22 κοιλά αποδόθηκαν ως δεκάτη στους σπαχήδες, 58 κοιλά κρατήθηκαν για το σπόρο και τη δεκάτη του έτους 1820-21 (1236), 8 κοιλά δόθηκαν ως δέκατο του Σερίφ Αγά και 12 κοιλά καταβλήθηκαν για την αποπληρωμή χρέους προς τον ίδιο. Κρατήθηκαν επομένως συνολικά 1.000 κοιλά κριθάρι[\[σχόλιο56\]](#) (σ. 11).

Το υπόλοιπο της παραγωγής αντιστοιχεί σε 80 κ. κοιλά σιτάρι, τα οποία πουλήθηκαν σε τιμή 115 παράδες το κοιλό αποφέροντας το ποσό των 9.200 παράδων, 94 κ. κοιλά κριθάρι, τα οποία πωλήθηκαν σε τιμή 100 παράδων το κοιλό αποδίδοντας το ποσό των 9.400 παράδων, 86 κ. κοιλά σίκαλη, τα οποία πωλήθηκαν σε τιμή 100 παράδων το κοιλό αποδίδοντας το ποσό των 8.600 παράδων, και σε 68 κ. κοιλά αραβόσιτου, τα οποία πωλήθηκαν σε τιμή 30 παράδων το κοιλό αποδίδοντας το ποσό των 2.040 παράδων. Τα συνολικά έσοδα από την πώληση των σιτηρών ανέρχονται σε 29.040 παράδες, ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε 726 γρόσια (σ. 11).

Τα συνολικά έσοδα του χωριού για το έτος 1819-20 (1235) ανέρχονται σε 854,5 γρόσια, από τα οποία τα 726 προέρχονται από την πώληση της γεωργικής παραγωγής, 90 από το ενοίκιο των αϊλακτσήδων και 38,5 γρόσια από την πώληση του καναβουριού (σ. 12). Η αξία του χωριού εκτιμήθηκε στο ποσό των 6.000 γροσίων (σ. 12).

Τσιφλίκι Σέτνε (Setne Çiftliği ستنه):[\[σχόλιο57\]](#)

Το τσιφλίκι αυτό, το οποίο βρίσκεται στον καζά της Φλώρινας, ανήκει στην κόρη του γιου του Αλη πασά, Βελή πασά.

Στο τσιφλίκι υπάρχει ένα πετρόχτιστο κονάκι με κεραμιδένια στέγη, στο οποίο κατοικεί ο επιστάτης του τσιφλικιού. Αυτό περιλαμβάνει δύο δωμάτια, σοφά, καθώς και ένα χώρο υποδοχής. Στο ίδιο κτίριο υπάρχει και μία σιταποθήκη η οποία διαιρείται σε έξι χώρους (σ. 12).

Στο τσιφλίκι κατοικούν 27 γιαιριτζήδες ραγιάδες, οι οποίοι καλλιεργούν 70 χωράφια έκτασης 350 ντονούμ, καθώς και 21 αϊλακτσήδες ραγιάδες, από τους οποίους

εισπράττεται ως ενοίκιο το ποσό των 315 γρόσια (15 γρόσια ο ένας). Οι αϊλακτσήδες κατοικούν σε 23 πετρόκτιστα σπίτια με στέγη από πλάκες, τα οποία έχουν πόρτα/πύλη[;] (2 σπίτια ανήκουν σε σιδεράδες, γύφτους), ενώ οι γιαριτζήδες κατοικούν σε 27 πετρόκτιστα σπίτια, τα οποία έχουν αχυρένια στέγη και πέτρινη πόρτα (σ. 12).[\[σγόλιο58\]](#)

Στα περίχωρα του τσιφλικιού υπάρχει ένας μύλος με τρία τμήματα. Στο μύλο βρίσκεται ένας μυλωνάς. Η παραγωγή του μύλου για το έτος 1819-20 (1235) ήταν 20 κοιλιά κριθάρι και 20 κοιλιά σίκαλη (σ. 12).

Κατά το έτος 1819-20 (1235) παρήχθησαν 500 κ. κοιλιά σιτάρι, 880 κ. κοιλιά κριθάρι, 1.080 κ. κοιλιά σίκαλη και 500 κ. κοιλιά βρώμη. Από την πώληση της παραγωγής σε τιμές 115 παράδες το κοιλό για το σιτάρι, 100 παράδες το κοιλό για το κριθάρι, 100 παράδες το κοιλό για τη σίκαλη και 55 παράδες το κοιλό για τη βρώμη εισπράχθηκε το συνολικό ποσό των 270.000 παράδων, το οποίο αντιστοιχεί σε 6.750 γρόσια (σ. 12).

Τα συνολικά έσοδα του τσιφλικιού Σέτνε κατά το έτος 1819-20 (1235) ήταν 7.065 γρόσια. Από αυτά 6.750 γρόσια προέρχονται από την γεωργική παραγωγή και 315 από τα ενοίκια των αϊλακτσήδων. Η αξία του τσιφλικιού εκτιμήθηκε σε 56.500 γρόσια (σ. 12).

Χωριό Μπετς και τσιφλίκι Γιεντιτσίφτ (Επτά Ζευγάρια) (Bec Karyesi ve Yediçift Çiftliği):[\[σγόλιο59\]](#)

Το χωριό Μπετς του καζά της Φλώρινας μετατράπηκε σε τσιφλίκι από τον Τεπελενλή Αλή πασά (το ιδιοποιήθηκε ως τσιφλίκι). Στο ίδιο χωριό υπάρχει επιπλέον το τσιφλίκι Γιεντιτσίφτ (σ. 13).

Στο χωριό υπάρχει ένα πετρόκτιστο δωμάτιο (του οποίου το εσωτερικό είναι επενδεδυμένο με ξύλο[;])[\[σγόλιο60\]](#) με κεραμιδένια στέγη το οποίο αποτελεί χώρο διαμονής του επιστάτη. Το δωμάτιο είναι κατασκευασμένο από ξύλο ενώ στο ίδιο κτίσμα περιλαμβάνεται μία σιταποθήκη με έξι χώρους.

Στην περιφέρεια του χωριού υπάρχουν τέσσερα αμπέλια έκτασης 2,5 ντονουμ, ενώ στην περιοχή Ιζέμπατου (İzzebato عزه باتو)[\[σγόλιο61\]](#) βρίσκεται ένα λιβάδι έκτασης 10 ντονούμ. Στο χωριό ζουν 23 γιαριτζήδες και 17 αϊλακτσήδες ραγιάδες. Οι γιαριτζήδες κατοικούν σε 25 πετρόκτιστα σπίτια με κεραμιδένια στέγη (τα δύο είναι κενά) και οι αϊλακτσήδες κατοικούν σε 17 σπίτια (σ. 13).

Τα συνολικά έσοδα του χωριού και του τσιφλικιού για το έτος 1819-20 (1235) ανέρχονται σε 11.000 γρόσια, από τα οποία αφαιρούνται 180 γρόσια τα οποία καταβάλλονται για το δόσιμο 15 κοιλών σιταριού στο ζαβιγιέ [μονή, συνήθως σε αγροτικό χώρο] του Σεϊχ Ιλιάς. Η αξία του χωριού και του τσιφλικιού εκτιμήθηκε σε 88.000 γρόσια (σ. 13).

Τσιφλίκι Σέροβα (Serova Çiftliği سروا):[\[σγόλιο62\]](#)

Στο τσιφλίκι υπάρχουν 19 γιαριτζήδες και 5 αϊλακτσήδες ραγιάδες, οι οποίοι κατοικούν σε 25 πετρόκτιστα σπίτια με κεραμιδένια στέγη (ένα σπίτι είναι κενό) (σ. 13).

Το τσιφλίκι περιλαμβάνει 250 χωράφια έκτασης 1.000 ντονούμ, από τα οποία τα 500 καλλιεργούνται ενώ τα υπόλοιπα 500 μένουν ακαλλιέργητα, καθώς και τέσσερα αμπέλια έκτασης πέντε ντονούμ, τα οποία βρίσκονται στο χωριό Σιγιούτς (Siğuc صيوج)[\[σγόλιο63\]](#), δύο αμπέλια έκτασης τριών ντονούμ στο χωριό Σετούρ (Setur سنور) –το οποίο αναφέρθηκε παραπάνω–, πέντε αμπέλια έκτασης

τεσσάρων ντονούμ στο χωριό Μπένσιγκα (Bensiga بنصغه)^[σγόλιο64] και έξι αμπέλια έκτασης τεσσάρων ντονούμ στο χωριό Μπάντσε^[σγόλιο65]. Επιπλέον, μέρος της γεωργικής παραγωγής του χωριού Τζουνούροβα^[σγόλιο66] (Cunurova جنورواو) υπολογίζεται ως τμήμα του τσιφλικιού (σ. 13).

Τα συνολικά έσοδα για το έτος 1819-20 (1235) ανέρχονται σε 11.330 γρόσια. Η αξία του τσιφλικιού εκτιμήθηκε στα 88.000 γρόσια (σ. 13).

Χωριό Γκαβρίντσιβε (Gavrincive Karyesi غورينجو):^[σγόλιο67]

Και αυτό το χωριό του καζά της Φλώρινας μετατράπηκε σε τσιφλίκι από τον Τεπελενλή Αλή πασά (το ιδιοποιήθηκε ως τσιφλίκι) (σ. 14).

Στο χωριό υπάρχει ένας μεγάλος πετρόκτιστος πύργος με κεραμιδένια σκεπή, ο οποίος περιλαμβάνει δύο δωμάτια. Στο χωριό ζουν 87 γιαριτζήδες και 30 αϊλακτσήδες, οι οποίοι κατοικούν σε 117 συνεχόμενα πετρόκτιστα σπίτια με κεραμιδένιες και αχυρένιες στέγες (σ. 14).

Στα περίχωρα του χωριού υπάρχουν 700 χωράφια έκτασης 3.400 ντονούμ, καθώς και 117 αμπέλια έκτασης 250 ντονούμ. Επιπλέον καταγράφεται ότι υπάρχει ένας πετρόκτιστος ανεμόμυλος (σ. 14).

Τα συνολικά έσοδα του χωριού κατά το έτος 1819-20 (1235) ανέρχονται σε 18.540 γρόσια, ενώ το εκτιμώμενο συνολικό του εισόδημα^[σγόλιο68] υπολογίζεται σε 148.320 γρόσια (σ. 14).

Τσιφλίκι Λουμπέτιν (Lubetin Çiftliği لوبتين):^[σγόλιο69]

Το τσιφλίκι βρίσκεται στο ναχιγιέ Ρούντινικ^[σγόλιο70] (Rudinik رودنيك) του καζά της Φλώρινας και ανήκει στον Τεπελενλή Αλή πασά. Στο τσιφλίκι υπάρχει ένα παλιό δωμάτιο^[σγόλιο71] με κεραμιδένια στέγη και δύο δωμάτια, η οποία αποτελεί κατοικία του επιστάτη. Στο ίδιο κτίριο βρίσκεται και μία σιταποθήκη με τρεις χώρους, η οποία είναι χτισμένη με την τεχνική χατίλ και έχει στέγη από κεραμίδια.

Υπάρχουν πέντε γιαριτζήδες ραγιάδες, οι οποίοι καλλιεργούν 25 χωράφια έκτασης 960 ντονούμ. Από αυτά 480 ντονούμ είναι καλλιεργημένα και 480 είναι ακαλλιεργητα. Υπάρχουν 8 αϊλακτσήδες ραγιάδες, από τους οποίους κατά το έτος 1819-20 (1235) εισπράχθηκε ως ενοίκιο το συνολικό ποσό των 130 γροσίων (15 γρόσια ο καθένας). Όλοι οι ραγιάδες κατοικούν σε 13 πετρόκτιστα και πλινθόκτιστα σπίτια με κεραμιδένια σκεπή (σ. 15).^[σγόλιο72]

Στο τσιφλίκι περιλαμβάνονται 10 λιβάδια από τα οποία τα τρία βρίσκονται στα περίχωρα του [χωριού;] Αλαμάς (Alamas الاماس), τρία στα περίχωρα του Λούμπνικ (Lubnik لوبنيك)^[σγόλιο73] και τέσσερα κοντά στη λίμνη. Κατά το έτος 1819-20 (1235) παράχθηκε ποσότητα χόρτου 10 [φορτωμάτων] άμαξα[ς], η αξία της οποίας ήταν 82 γρόσια (σ. 15). Επιπλέον στο τσιφλίκι περιλαμβάνονται τέσσερα αμπέλια έκτασης 3 ντονούμ, τα έσοδα από τα οποία κατά το 1819-20 (1235) ήταν 33 γρόσια (σ. 15).

Στο τσιφλίκι Λουμπέτιν κατά το έτος 1819-20 (1235) παρήχθησαν 96,5 κ. κοιλιά σιτάρι, 280,5 κ. κοιλιά κριθάρι, 216,5 κ. κοιλιά σίκαλη και 8 κ. κοιλιά αραβόσιτος (σ. 15). Από αυτά αφαιρέθηκαν 61 κοιλιά σιτάρι (9,5 κοιλιά για τη δεκάτη των σπαχήδων, 47,5 κοιλιά για τη δεκάτη και το σπόρο του 1820-21 (1236) και 4 κοιλιά για το δέκατο του Αμπντουλάχ Εφέντι), 154 κοιλιά κριθάρι (28 κοιλιά για τη δεκάτη, 113,5 κοιλιά για δεκάτη και σπόρο και 13,5 κοιλιά για το δέκατο του Αμπντουλάχ Εφέντι) και 135 κοιλιά σίκαλη (21,5 κοιλιά για τη δεκάτη, 104,5 κοιλιά για δεκάτη και σπόρο και 9 κοιλιά για το δέκατο του Αμπντουλάχ Εφέντι). Από το υπόλοιπο της παραγωγής τα εναπομείναντα 35,5 κ. κοιλιά σιτάρι πωλήθηκαν σε τιμή 180 παράδων το κοιλό

αποφέροντας έσοδα 6.390 παράδων, τα 125,5 κ. κοιλά κριθάρι πωλήθηκαν σε τιμή 160 παράδων το κοιλό αποφέροντας έσοδα 20.000 παράδων, τα 81,5 κ. κοιλά σίκαλη πωλήθηκαν σε τιμή 140 παράδων το κοιλό αποφέροντας έσοδα 11.410 παράδων και, τέλος, τα 7,5 κοιλά αραβόσιτος πωλήθηκαν σε τιμή 200 παράδων το κοιλό αποφέροντας έσοδα 1.500. Τα συνολικά έσοδα από την πώληση των δημητριακών ανέρχονται στο ποσό των 39.300 παράδων, το οποίο αντιστοιχεί σε 980 γρόσια (σ. 15).

Κατά το έτος 1819-20 (1235) τα γενικά έσοδα του τσιφλικιού ήταν 1.215 γρόσια. Από αυτά 980 γρόσια προέρχονται από τη γεωργική παραγωγή, 120 γρόσια από τα ενοίκια των αϊλακτσήδων, 82 γρόσια από τους χορτότοπους και 33 γρόσια προέρχονται από τα σταφύλια. Η αξία του τσιφλικιού εκτιμάται σε 15.000 γρόσια (σ. 15).

Μεζράς του Μικρού Μπαλιχούρ (Küçük Balihur Mezrası كوجك باليجور), τσιφλίκι του Μεγάλου Μπαλιχούρ (Kebir Balihur Çiftliği كيبير باليجور):[σγόλιο74]

Το τσιφλίκι βρίσκεται στο χωριό Μπαλιχούρ του καζά της Φλώρινας. Στο τσιφλίκι υπάρχει ένα κονάκι το οποίο είναι κτισμένο με πέτρες και πλίνθους, περιλαμβάνει δύο δωμάτια και αποτελεί κατοικία του επιστάτη. Στο ίδιο κτίσμα βρίσκεται και ένας στάβλος. Επιπλέον, δίπλα στο κονάκι υπάρχει μία σιταποθήκη με τέσσερα δωμάτια, η οποία είναι κτισμένη με πέτρες και με την τεχνική του χατίλ.

Υπάρχουν 20 γιαιριτζήδες ραγιάδες, στους οποίους αντιστοιχούν 100 χωράφια έκτασης 2.000 ντονούμ. Από αυτά καλλιεργούνται 1.000 ντονούμ, ενώ τα υπόλοιπα 1.000 μένουν ακαλλιεργητα. Υπάρχουν επίσης 22 αϊλακτσήδες ραγιάδες από τους οποίους εισπράττεται ενοίκιο 330 γροσίων (15 γρόσια ο ένας). Οι παραπάνω κατοικούν σε 42 πετρόκτιστα και πλινθόκτιστα σπίτια με κεραμιδένιες στέγες (σε 20 σπίτια οι γιαιριτζήδες και σε 22 οι αϊλακτσήδες) (σ. 16).

Στο τσιφλίκι περιλαμβάνονται 12 λιβάδια έκτασης 16 ντονούμ, από τα οποία κάθε ντονούμ αποφέρει έσοδα 20 γροσίων (τα συνολικά έσοδα είναι 320 γρόσια). Τα έσοδα από τα 45 αμπέλια έκτασης 57 ντονούμ για το έτος 1819-20 (1235) ήταν 769 γρόσια (σ. 16). Η γεωργική παραγωγή αυτού του τσιφλικιού περιλαμβάνει εκτός από σιτάρι, κριθάρι, σίκαλη και αραβόσιτο, τα οποία παράγονται και στα άλλα τσιφλίκια, λινάρι και κανναβούρι. Κατά το έτος 1819-20 (1235) παρήχθησαν 606 δεμάτια λιναριού, τα οποία πωλήθηκαν σε τιμή 20 παράδων το δεμάτι αποφέροντας έσοδα 12.320 παράδων (303 γρόσια). Αντίστοιχα, την ίδια χρονιά παρήχθησαν 46 δεμάτια κανναβούρι σε τιμή 6 παράδων το δεμάτι αποφέροντας έσοδα 6,5 γροσίων και 16 παράδων (σ. 16). Την ίδια χρονιά παρήχθησαν 302,5 κ. κοιλά σιτάρι, 553,5 κ. κοιλά κριθάρι, 461 κ. κοιλά σίκαλη και 60 κ. κοιλά αραβόσιτος, από τα οποία κρατήθηκαν 66 κ. κοιλά σιτάρι, 105 κοιλά κριθάρι και 105 κοιλά σίκαλη για το σπόρο του έτους 1820-21 (1236) και 23,5 κοιλά σιτάρι, 45 κοιλά κριθάρι, 36,5 κοιλά σίκαλη και 6 κοιλά αραβόσιτος ως δέκατο του Χασάν Αγά, ενώ το υπόλοιπο της παραγωγής πουλήθηκε. Τα εναπομείναντα 213 κ. κοιλά σιτάρι πουλήθηκαν σε τιμή 200 παράδων το κοιλό αποφέροντας 42.600 παράδες, τα 399,5 κ. κοιλά κριθάρι πουλήθηκαν σε τιμή 120 παράδων το κοιλό αποφέροντας 47.940 παράδες, τα 329,5 κοιλά σίκαλη πουλήθηκαν σε τιμή 120 παράδων το κοιλό αποφέροντας 39.450 παράδες και τα 54 κοιλά αραβόσιτος πουλήθηκαν σε τιμή 60 παράδων το κοιλό αποφέροντας έσοδα 3.240 παράδων. Τα συνολικά έσοδα από την πώληση των δημητριακών ανέρχονται στο ποσό των 133.320 παράδων, το οποίο αντιστοιχεί στ 3.333 γρόσια (σ. 16).

Τα συνολικά έσοδα του τσιφλικιού για το έτος 1819-20 (1235) ήταν 5.061,5 γρόσια, ενώ η αξία του εκτιμήθηκε στα 50.165 γρόσια (σ. 16).

Τσιφλίκι του χωριού Νόσκα (Noska Karyesi Çiftliği نوسقه):[σγόλιο75]

Το χωριό αυτό του καζά της Φλώρινας μετατράπηκε σε τσιφλίκι από τον Τεπελενλή Αλή πασά (το ιδιοποιήθηκε ως τσιφλίκι).

Βλέπουμε ότι εδώ ζουν 190 Λεχ ()[\[σγόλιο76\]](#) ραγιάδες (σ. 17). Τα έσοδα του χωριού κατά το έτος 1819-20 (1235) ήταν 5.000 γρόσια και η αξία του, μαζί με το αγαλίκι, εκτιμήθηκε στα 50.000 γρόσια. Στα κατάστιχα δε συναντήσαμε άλλες πληροφορίες σχετικά με αυτό το χωριό (σ. 17).[\[σγόλιο77\]](#)

Τσιφλίκι Καλενίκ (Kalenik Çiftliği قاله نيك):[\[σγόλιο78\]](#)

Δεν υπάρχουν έσοδα από αυτό το τσιφλίκι της Φλώρινας, το οποίο είναι ερειπωμένο (σ. 18). Στο τσιφλίκι βρίσκεται ένα ερειπωμένο κονάκι με αυλή, η οποία έχει διαστάσεις 12.000 ζιρά.[\[σγόλιο79\]](#) Υπάρχουν 10 κατεστραμμένα σπίτια ραγιάδων. Στη [θέση(;)] Γκελεστίνε Σετούρ (Geliştine Seturunda [...])[\[σγόλιο80\]](#) υπάρχουν πέντε λιβάδια έκτασης 15 ντονούμ, ένα αμπέλι έκτασης δύο ντονούμ, καθώς και 10 χωράφια έκτασης 211 ντονούμ, από τα οποία το ένα, έκτασης 40 ντονούμ, βρίσκεται στην πλευρά του δάσους, ένα άλλο έκτασης 20 ντονούμ γειτονεύει με το τσιφλίκι, ένα άλλο έκτασης 8 ντονούμ στο Καραγάτς[\[σγόλιο81\]](#) και ένα άλλο έκτασης 15 ντονούμ Γκούσαβη (Çuşavide غوشاويده)[\[σγόλιο82\]](#). Βλέπουμε επίσης ότι υπάρχει ένα χωράφι έκτασης 4 ντονούμ, στο οποίο καλλιεργείται λινάρι (σ. 18).

Η αξία του τσιφλικιού εκτιμάται σε 2.500 γρόσια (σ. 18).

Χωριό Ισουντούρι (İsuduri Karyesi اصودوري):[\[σγόλιο83\]](#)

Ο Τεπελενλή Αλή Πασάς εκμεταλλεύεται το χωριό αυτό του καζά της Φλώρινας ως τσιφλίκι, το οποίο ιδιοποιήθηκε από τους δερβεντζήδες ραγιάδες στο όνομα του αγαλικιού [μέσω της είσπραξης του δοσίματος του αγαλικιού(;)] (σ. 18).

Ο αριθμός των ραγιάδων είναι 48. Κατά το έτος 1819-20 (1235) τα έσοδα του τσιφλικιού από το αγαλίκι[\[σγόλιο84\]](#) του δερβενιού ήταν 2.500 γρόσια, ενώ η αξία του ως τσιφλικιού-δερβενιού [derbent çiftlik]εκτιμάται σε 20.000 γρόσια (σ. 19). Δε στάθηκε δυνατό να εντοπίσουμε άλλες πληροφορίες στα κατάστιχα σχετικά με αυτό το χωριό.

Όπως φαίνεται από τις παραπάνω αναφορές, στον καζά της Φλώρινας βρίσκονται 13 τσιφλίκια και οικισμοί που μετατράπηκαν σε τσιφλίκια. Το σύνολο των εσόδων από αυτά κατά το έτος 1819-20 (1235) ανέρχεται σε 72.861,5 γρόσια και συνολική εκτιμώμενη αξία τους υπολογίζεται σε 670.115 γρόσια (σ. 19).

Αν παραθέσουμε παράλληλα το εναπομείναν τμήμα της παραγωγής του έτους 1818-19 (1234) και την παραγωγή του έτους 1819-20 (1235), προκύπτει ο παρακάτω πίνακας. Μέτρο χωρητικότητας είναι το κοιλό Κωνσταντινούπολης:

Σιτάρι	Κριθάρι	Σίκαλη	Αραβόσιτος	Κεχρί	Φασόλια	Βρώμη	
1.576,5	3.990	2.412	153,5	08	70	59,5	1819-20 (1235)
<u>0238</u>	<u>3.656</u>	<u>3.288</u>	<u>110</u>	<u>36</u>	<u>00</u>	<u>00</u>	1818-19 (1234)
1814,5	7.646	5.750	263,5	44	70	59,5	

Για να καταστεί δυνατή η σύγκριση των τιμών των καλλιεργούμενων προϊόντων παραθέτουμε τον παρακάτω πίνακα. Τα ποσά τα οποία παρατίθενται αντιστοιχούν στην τιμή ενός κοιλού Κωνσταντινούπολης σε παράδες.

	Σιτάρι	Κριθάρι	Σίκαλη	Αραβόσιτος	Κεχρί	Βρώμη	Φασόλια
Τσιφλίκι Λάτσνι	130	100	100	55	30	-	55
Χωριό Ρούσνε	130	100	100	-	-	-	-
Τσιφλίκι Ζεμπερντένι	115	100	100	-	-	32	-
Χωριό Σετράτ	115	100	100	30	-	-	-
Τσιφλίκι Σέτνε	115	100	100	-	-	55	-
Τσιφλίκι Λουμπέτιν	180	160	140	200	-	-	-
Μεζράς του Μικρού Μπαλιχούρ και Τσιφλίκι του Μεγάλου Μπαλιχούρ	200	120	120	60	-	-	-

Περνώντας στον καζά του Σαρί Γκιολ (Sarigöl صاري كول) και στον καζά του Τζουμά Παζαρί (Cuma pazari جمعه بازار), ο οποίος υπάγεται στον καζά του Σαρί Γκιολ, βλέπουμε ότι σε αυτόν βρίσκονται τρία χωριά τα οποία ο Τεπελενλή Αλή πασάς χρησιμοποιεί ως τσιφλίκια. Αυτά είναι τα εξής:

Χωριό Ταλίντ (Talind Karyesi تعليند): [\[σγόλιο85\]](#)

Στο χωριό ζουν τέσσερις μουσουλμάνοι γιαριτζήδες ραγιάδες, [\[σγόλιο86\]](#) οι οποίοι κατοικούν σε τέσσερα πετρόκτιστα σπίτια με κεραμιδένιες στέγες. Γύρω από το χωριό υπάρχουν 104 χωράφια έκτασης 720 ντονούμ, τα οποία καλλιεργούν (σ. 20).

Τα έσοδα από την παραγωγή του έτους 1819-20 (1235) ήταν τα εξής: 22,5 κοιλιά [\[σγόλιο87\]](#) σιτάρι (2 δόθηκαν ως δέκατο) πουλήθηκαν σε τιμή 340 παράδων το κοιλό αποφέροντας 7.665 παράδες, 51,5 κοιλιά κριθάρι (5 κοιλιά δόθηκαν ως δέκατο) πουλήθηκαν σε τιμή 200 παράδες το κοιλό αποφέροντας έσοδα 13.650 παράδες, 37,5 κοιλιά σίκαλη (4 κοιλιά δόθηκαν ως δέκατο) πουλήθηκαν σε τιμή 300 παράδων το κοιλό αποφέροντας έσοδα 10.150 παράδων. Τα συνολικά έσοδα από την πώληση τωης παραγωγής ήταν 38.790 παράδες, ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε 794,5 γρόσια και 10 παράδες. Επιπλέον κρατήθηκαν 20 κοιλιά σιτάρι, 30 κοιλιά κριθάρι 20 κοιλιά σίκαλη ως σπόρος για το έτος 1820-21 (1236) (σ. 20).

Από τα κατάστιχα προκύπτει ότι το χωριό είχε έσοδα μόνο από τη γεωργική παραγωγή. Η αξία του εκτιμάται στα 6.356 γρόσια (σ. 20).

Χωριό Χράτκοτςα (Hiratkoça Karyesi خراتقوچه): [\[σγόλιο88\]](#)

Στο χωριό βρίσκονται 36 γιαριτζήδες και 10 αϊλακτσήδες ραγιάδες. Από τους αϊλακτσήδες λαμβάνεται ως ενοίκιο το συνολικό ποσό των 120 γροσίων (από 6 αϊλακτσήδες λαμβάνεται από τον καθένα ενοίκιο 10 γροσίων και από τους υπόλοιπους 4 λαμβάνεται από τον καθένα ενοίκιο 15 γροσίων). Οι γιαριτζήδες και αϊλακτσήδες

κατοικούν σε 49 σπίτια, από τα οποία τρία είναι κενά, σε 36 κατοικούν οι γιαριτζήδες και σε 10 οι αϊλακτσήδες. Επιπλέον στο τσιφλίκι υπάρχουν πέντε μύλοι (σ. 21).

Στην περιφέρεια του χωριού υπάρχουν 25 αμπέλια, των οποίων η παραγωγή του έτους 1819-20 (1235) ήταν 700 κιγιέ. Η παραγωγή πωλήθηκε σε τιμή 200 παράδων το κοιλό αποφέροντας έσοδα 1.400 παράδων, ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε 35 γρόσια (σ. 21).

Στο χωριό υπάρχει ένα δωμάτιο[;] που αποτελεί κατοικία του επιστάτη. Το δωμάτιο είναι πετρόκτιστο και έχει κεραμιδένια στέγη, ενώ περιλαμβάνει ένα δωμάτιο και χώρο υποδοχής. Στο ίδιο κτίσμα βρίσκεται και ένας στάβλος. Υπάρχουν επίσης τρεις πεντάχωρες σιταποθήκες με πέτρινους τοίχους και κεραμιδένια σκεπή. Υπάρχει ακόμα ένα λιβάδι έκτασης δύο ντονούμ (σ. 21).

Κατά το έτος 1819-20 (1235) παρήχθησαν 91 κοιλιά σιτάρι (9 κοιλιά δόθηκαν ως δέκατο), 86,5 κοιλιά κριθάρι (8,5 κοιλιά δόθηκαν ως δέκατο) και 96 κοιλιά σίκαλη (9,5 κοιλιά δόθηκαν ως δέκατο), ενώ η παραγωγή από τους μύλους ήταν 202,5 κοιλιά (20 κοιλιά δόθηκαν ως δέκατο). Για το έτος 1820-21 (1236) κρατήθηκαν για σπόρο και για τη δεκάτη 82,5 κοιλιά σιτάρι, 74 κοιλιά κριθάρι και 89,5 κοιλιά σίκαλη. Η πώληση του σιταριού σε τιμή 390 παράδων το κοιλό απέφερε έσοδα 31.980 παράδων, η πώληση του κριθαριού σε τιμή 300 παράδων το κοιλό απέφερε έσοδα 23.400 παράδων, η πώληση της σίκαλης σε τιμή 300 παράδων το κοιλό απέφερε έσοδα 25.950 παράδων, ενώ από την πώληση των αλεσμένων προϊόντων από τους μύλους εισπράχθηκε το ποσό των 55.750 παράδων. Τα συνολικά έσοδα από την πώληση της παραγωγής ανέρχονται σε 124.080 παράδες, ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε 3.352 γρόσια (σ. 21).

Τα συνολικά έσοδα του χωριού για το έτος 1819-20 (1235) ήταν 3.508 γρόσια. Από αυτά, 3.352 γρόσια προέρχονται από την πώληση της γεωργικής παραγωγής, 120 γρόσια από τα ενοίκια των αϊλακτσήδων και 35 γρόσια από τα έσοδα των σταφυλιών. 30 γρόσια καταβλήθηκαν για εργασίες στις σιταποθήκες και για άλλα έξοδα. Η αξία του χωριού εκτιμάται σε 30.000 γρόσια (σ. 21).

Χωριό Ντραγκου Νέστε (Drağu Neşte Karyesi در اغو نشته):[σχόλιο89]

Και αυτό το χωριό μετατράπηκε σε τσιφλίκι από τον Τεπελενλή Αλή Πασά (το ιδιοποιήθηκε ως τσιφλίκι) (σ. 22).

Στο τσιφλίκι ζουν 30 γιαριτζήδες και 13 αϊλακτσήδες ραγιάδες. Από τους αϊλακτσήδες εισπράττεται ενοίκιο 130 γροσίων (10 γρόσια ο ένας), ενώ όλοι οι ραγιάδες κατοικούν σε 48 πετρόκτιστα σπίτια με κεραμιδένια στέγη, από τα οποία πέντε είναι κενά (σ. 22).

Στην περιφέρεια του χωριού υπάρχουν έξι μύλοι, από τους οποίους ο ένας είναι ερειπωμένος και άδειος.

Κατά το έτος 1819-20 (1235) αλέστηκαν στο μύλο 42,5 κοιλιά σιταριού, τα οποία αν προστεθούν στα 161,5 κοιλιά (16 κοιλιά δόθηκαν ως δέκατο), τα οποία αποτελούν την ετήσια παραγωγή, δίνουν τη συνολική ποσότητα των 187,5 κοιλών σιταριού. Η ποσότητα αυτή πουλήθηκε σε τιμή 390 παράδων το κοιλό αποφέροντας έσοδα 73.125 παράδων. Όσον αφορά στην υπόλοιπη παραγωγή, 17,5 κοιλιά κριθάρι (1,5 κοιλό δόθηκε ως δέκατο) πουλήθηκαν σε τιμή 300 παράδων το κοιλό αποφέροντας έσοδα 4.800 παράδων, ενώ 66,5 κοιλιά σίκαλη (6,5 κρατήθηκαν ως δέκατο) και 44 κοιλιά αλεσμένης σίκαλης από την παραγωγή του μύλου (συνολικά 104 κοιλιά σίκαλη) πουλήθηκαν σε τιμή 300 παράδων το κοιλό αποφέροντας έσοδα 33.600 παράδων. Τα συνολικά έσοδα είναι 111.525 παράδες, ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε 2.788 γρόσια (σ. 22).

Τα συνολικά έσοδα του χωριού για το έτος 1819-20 (1235) ήταν 2.918 γρόσια. Από αυτά 2.788 γρόσια προέρχονται από τη γεωργική παραγωγή και 130 γρόσια από τα ενοίκια των αϊλακτσήδων. Η αξία και έσοδα του χωριού εκτιμώνται σε 23.500 γρόσια.

Τα συνολικά έσοδα των τριών χωριών κατά το έτος 1819-20 (1235) ανέρχονται σε 7.190,5 γρόσια. Αν από αυτά αφαιρέσουμε το ποσό των 34,5 γροσίων, το οποίο αντιστοιχεί στα δέκατα και στη μεταβολή της αξίας του νομίσματος, προκύπτει το ποσό των 7.156 γροσίων. Η συνολική αξία τους εκτιμάται στα 58.856 γροσία (σ. 22).

Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται οι ποσότητες του υπόλοιπου της παραγωγής του 1818-19 (1234) και η παραγωγή του έτους 1819-20 (1235). Μονάδα μέτρησης είναι το κοιλό:

Σιτάρι	Κριθάρι	Σίκαλη	Βρώμη	
290	139,5	406,5	0	1819-20 (1235)
43	0	91	19	1818-19 (1234)
333	139,5	497,5	19	

Συγκρίνοντας τις τιμές των προϊόντων προκύπτει ο παρακάτω πίνακας. Παρατίθενται οι τιμές των προϊόντων ανά κοιλό σε παράδες:

	Σιτάρι	Κριθάρι	Σίκαλη
Χωριό Ταλίντ	340	200	300
Χωριό Χράτκοτζα	390	300	300
Χωριό Ντράγκου Νεστε	390	300	300

Φαίνεται ότι το σιτάρι και το κριθάρι το οποίο καλλιεργείται στο Ταλίντ είναι φθηνότερο.

Εξετάζοντας την [περιφέρεια της] κομόπολη[ς] [\[σχόλιο90\]](#) του Εγρί Μπουτζάκ, η οποία επίσης υπάγεται στον καζά του Σαρί Γκιολ, βλέπουμε ότι υπάρχουν δύο χωριά τα οποία μετατράπηκαν σε τσιφλίκια από τον Τεπελενλή Αλή Πασά.

Χωριό Τσαϊτζιλάρ (Çaycılar Karyesi چيچيلار): [\[σχόλιο91\]](#)

Στο χωριό υπάρχει ένα κονάκι το οποίο αποτελεί κατοικία του επιστάτη. Το κονάκι είναι πετρόκτιστο και έχει κεραμιδένια στέγη, ενώ αποτελείται από δύο δωμάτια και ένα χώρο υποδοχής. Στο ίδιο κτίσμα υπάρχει και μία σιταποθήκη η οποία αποτελείται από οκτώ χώρους. Στην περιφέρεια του τσιφλικιού υπάρχει ένα αμπέλι έκτασης 70 ντονούμ, το οποίο αποφέρει έσοδα 5 γρόσια ανά ντονούμ (συνολικά 350 γρόσια). Στο τσιφλίκι ζουν 50 μουσουλμάνοι γιαιριτζήδες και 7 ραγιάδες γιαιριτζήδες. [\[σχόλιο92\]](#) Κατά το έτος 1819-20 (1235) παρήχθησαν 744,5 κοιλιά σιτάρι (74,5 κρατήθηκαν ως δέκατο), 455 κοιλιά κριθάρι (45 κρατήθηκαν ως δέκατο), 255,5 κοιλιά σίκαλη (25,5 κοιλιά κρατήθηκαν ως δέκατο) και 44,5 κοιλιά βρώμη (4,5 κοιλιά κρατήθηκαν ως δέκατο). Η πώληση του σιταριού απέφερε έσοδα 107.200 παράδων, του κριθαριού 41.000 παράδων, της σίκαλης 18.400 παράδων και από την πώληση της βρώμης 2.000 παράδων. Τα συνολικά έσοδα ανέρχονται σε 168.600 παράδες, ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε 4.215 γρόσια. Στις καταχωρίσεις δεν καταγράφονται οι τιμές των

σιτηρών ανά κοιλό, οι οποίες ωστόσο σύμφωνα με τους λογαριασμούς μας αντιστοιχούν σε 160 παράδες για το σιτάρι, 100 παράδες για το κριθάρι, 80 για τη σίκαλη και 50 για τη βρώμη (σ. 23).

Τα συνολικά έσοδα του χωριού Τσαϊτζιλάρ για το έτος 1819-20 (1235) ήταν 4.565 γρόσια. Από αυτά, 4.215 γρόσια προέρχονται από την πώληση της γεωργικής παραγωγής και 350 γρόσια από τα έσοδα του αμπελιού. Το ποσό αυτό προκύπτει μετά την αφαίρεση το ποσού των 53 γροσίων, το οποίο αντιστοιχεί στα δέκατα και στη μεταβολή της αξίας του νομίσματος. Η αξία του χωριού εκτιμάται στα 36.500 γρόσια.

Παρακάτω παραθέτουμε με τη μορφή πίνακα το τμήμα της παραγωγής του έτους 1818-19 (1234) το οποίο έμεινε απούλητο σύμφωνα με τις καταχωρίσεις, καθώς και τις ποσότητες της παραγωγής του έτους 1819-20 (1235). Μονάδα μέτρησης είναι το κοιλό:

Σιτάρι	Κριθάρι	Σίκαλη	Βρώμη	
670	410	230	40	1819-20 (1235)
<u>679,5</u>	<u>638,5</u>	<u>289</u>	<u>88,5</u>	1818-19 (1234)
1349,5	1.048,5	519	128,5	

Στο Εγρί Μπουτσάκ (Egribucak اكري بوجاق) βρίσκεται επίσης το χωριό Κοζάν (Kozan قوزان), [\[σχόλιο93\]](#) σχετικά με το οποίο δεν υπάρχουν περισσότερες πληροφορίες. Από τις καταχωρίσεις προκύπτει ότι σε αυτό είχε έναν μουκατάα [\[σχόλιο94\]](#) ένας γιος του Αλή Πασά (ωστόσο δεν είναι ξεκάθαρο για ποιον από τους γιους του πρόκειται). Οι πρόκριτοι του χωριού, το οποίο κατά το έτος 1819-20 (1235) βρισκόταν στη διοικητική αρμοδιότητα του βαλή της Ρούμελης, Χουσεΐν Πασά, ήταν υποχρεωμένοι να καταβάλουν φόρο παραγωγής και άλλα έσοδα του έτους 1818-19 [1234], τα οποία δεν είχαν καταβληθεί, στον πασά, και τα οποία αντιστοιχούν στο ποσό των 26.500 γροσίων (σ. 24). [\[σχόλιο95\]](#)

Εξετάζοντας τις καταχωρίσεις που αφορούν στον καζά του Τσαρσαμπά (Çarşamba چهارشنبه) βλέπουμε ότι βρίσκονται σε αυτόν πέντε χωριά τα οποία λειτουργούν ως τσιφλίκια, καθώς και δύο τσιφλίκια. Αυτά είναι τα εξής:

Χωριό Κανιάν (Kanyan Karyesi قانيان): [\[σχόλιο96\]](#)

Στο χωριό υπάρχουν 87 γιαριτζήδες και 22 αϊλακτσήδες ραγιαδες. Από τους τελευταίους εισπράττεται ως ενοίκιο το ποσό των 129 γροσίων. Στην περιφέρεια του χωριού υπάρχουν τρεις μύλοι, από τον καθένα από τους οποίους εισπράττεται ενοίκιο 60 γροσίων (συνολικά εισπράττεται το ποσό των 180 γροσίων) (σ. 25).

Στα αμπέλια του χωριού καλλιεργούνται σταφύλια. Κατά το έτος 1819-20 (1235) η παραγωγή σταφυλιών ήταν 16.509 κιγιέ (1.650,5 κιγιέ κρατήθηκαν ως δέκατο του Τοσούν Αγά) και απέφερε έσοδα 14.858,5 παράδων. Η τιμή της μίας κιγιέ σταφυλιών είναι 240 παράδες. Επιπλέον βλέπουμε ότι καλλιεργούνται κανναβούρι, ζαφορά και βαμβάκι. Η παραγωγή κανναβουριού ήταν 4.187 δεμάτια, που αντιστοιχούν σε 266 κιγιέ, η πώληση των οποίων (μετά την αφαίρεση 26,5 κιγιέ ως δέκατο) απέφερε έσοδα 7.185 παράδων, δηλαδή 179,5 γροσίων (η τιμή της μίας κιγιέ είναι 30 παράδες). Από την πώληση 100 κιγιέ ζαφοράς λήφθηκε το ποσό των 900 γροσίων (90 γρόσια η κιγιέ) και από την πώληση 72 κιγιέ βαμβακιού εισπράχθησαν 1.152 παράδες (η τιμή της κιγιέ είναι 16 παράδες), ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε 28,5 γρόσια και 12 παράδες (σ. 25). Εκτός από αυτά, κατά το έτος 1819-20 (1235) παρήχθησαν 1.245,5 κοιλά σιτάρι, 592

κοιλιά κριθάρι, 518 κοιλιά σίκαλη και 332,5 κοιλιά βρώμη, η πώληση των οποίων απέφερε το ποσό των 362.770 παράδων, το οποίο αντιστοιχεί σε 9.069 γρόσια. Βλέπουμε ότι η τιμή του κοιλού σιταριού είναι 200 παράδες, του κριθαριού 120, της σίκαλης 120 και της βρώμης 60 παράδες (σ. 25). Στον Τοσοούν Αγά δόθηκαν ως δέκατα 124,5 κοιλιά σιτάρι, 54 κοιλιά κριθάρι, 51 κοιλιά σίκαλη και 33 κοιλιά βρώμη.

Τα συνολικά έσοδα του χωριού κατά το έτος 1819-20 (1235) ανέρχονται σε 11.377,5 γρόσια. Στο ποσό αυτό περιλαμβάνονται τα έσοδα από την πώληση της παραγωγής σιτηρών, σταφυλιών, κανναβουριού, ζαφοράς και βαμβακιού, καθώς και τα ενοίκια των μύλων και τα ποσά τα οποία καταβάλλουν ως ενοίκιο οι αϊλακτσήδες. Η αξία του χωριού εκτιμάται στα 91.500 γρόσια (σ. 25).

Χωριό Αχτέν (Ahten Karyesi احتن): [\[σχόλιο97\]](#)

Στο χωριό κατοικούν 10 γιαριτζήδες και τρεις αϊλακτσήδες ραγιάδες, από τον καθένα από τους οποίους λαμβάνεται ενοίκιο 15 γροσίων. Οι ραγιάδες κατοικούν σε 13 πετρόκτιστα σπίτια με κεραμιδένιες στέγες, ορισμένα από τα οποία είναι συνεχόμενα. Βλέπουμε ότι στο χωριό υπάρχουν αμπέλια έκτασης 34 ντονούμ (σ. 26). Για τα σταφύλια [κλήματα], τα οποία καλλιεργούνται, λαμβάνεται το ποσό των πέντε γροσίων ανά ντονούμ (το συνολικό ποσό είναι 170 γρόσια) (σ. 26). Βλέπουμε επίσης ότι στο Αχτέν καλλιεργείται ζαφορά. Κατά το έτος 1819-20 (1235) η παραγωγή ζαφοράς ήταν 18 κιγιέ, από την πώληση των οποίων σε τιμή 400 παράδων η κιγιέ εισπράχθηκε το ποσό των 6.400 παράδων, το οποίο αντιστοιχεί σε 160 γρόσια.[\[σχόλιο98\]](#) Από την παραγωγή ζαφοράς κρατήθηκε ποσότητα 1,5 κιγιέ ως δέκατο του Τοσοούν Αγά. Όσον αφορά στην παραγωγή σιτηρών, η πώληση 150 κοιλών σιταριού, 163,5 κοιλών κριθαριού, 119 κοιλών σίκαλης και 51,5 κοιλών βρώμης (οι ποσότητες υπολογίζονται μετά την αφαίρεση του δέκατου) απέφερε το συνολικό ποσό των 59.250 παράδων, το οποίο αντιστοιχεί σε 1.481 γρόσια και 10 παράδες. Η τιμή του κοιλού σιταριού είναι 200 παράδες, του κριθαριού 120, της σίκαλης 120 και της βρώμης 60 παράδες (σ. 26).

Τα συνολικά έσοδα του χωριού για το έτος 1819-20 (1235) ήταν 1.826,5 γρόσια. Στο ποσό αυτό περιλαμβάνονται τα ποσά από την πώληση των σιτηρών και της ζαφοράς, το έσοδο του αμπελιού καθώς και τα ενοίκια τα οποία καταβάλλουν οι αϊλακτσήδες. Βλέπουμε ότι η αξία του χωριού εκτιμάται στα 14.500 γρόσια (σ. 26).

Χωριό Ράντουσνε (Raduşne Karyesi رادوشنه): [\[σχόλιο99\]](#)

Στο χωριό κατοικούν 24 γιαριτζήδες και τέσσερις αϊλακτσήδες ραγιάδες, από τον καθένα από τους οποίους λαμβάνεται ενοίκιο πέντε γροσίων (συνολικά εισπράττεται το ποσό των είκοσι γροσίων). Οι ραγιάδες κατοικούν σε 28 σπίτια, τα οποία είναι πετρόκτιστα και έχουν κεραμιδένια στέγη (σ. 27).

Στο χωριό υπάρχουν χωράφια έκτασης 30 ντονούμ, για τα οποία, καθώς και για ένα αμπέλι το οποίο ανήκει[;] στο χωριό, λαμβάνεται το ποσό των πέντε γροσίων ανά ντονούμ (συνολικά εισπράττεται το ποσό των 150 γροσίων) (σ. 27). Βλέπουμε επίσης ότι καλλιεργείται ζαφορά, η παραγωγή της οποίας κατά το έτος 1819-20 (1235) ήταν 8 κιγιέ. Η πώληση της παραγωγής μετά την αφαίρεση ποσότητας 0,5 κιγιέ ως δέκατο (το υπόλοιπο της παραγωγής είναι 7 κιγιέ), απέφερε το ποσό των 72,5 γροσίων (η τιμή της μία κιγιέ είναι 10 γρόσια) (σ. 27).

Κατά το έτος 1819-20 (1235) παρήχθησαν 445,5 κοιλιά σιτάρι, 217,5 κοιλιά κριθάρι, 87,5 κοιλιά σίκαλη, 18 κοιλιά αραβόσιτος και 13,5 κοιλιά βρώμη, ποσότητες από τις οποίες κρατήθηκαν ως δέκατο του Τοσοούν Αγά 44,5 κοιλιά σιτάρι, 20,5 κοιλιά

κριθάρι, 8,5 κοιλιά σίκαλη, 1,5 κοιλό αραβόσιτος και ένα κοιλό βρώμη. Το υπόλοιπο της παραγωγής πουλήθηκε σε τιμές 200 παράδων το κοιλό για το σιτάρι, 120 παράδων το κοιλό για το κριθάρι και τη βρώμη, 60 παράδες το κοιλό για τον αραβόσιτο και 60 παράδες το κοιλό για τη βρώμη αποφέροντας το συνολικό έσοδο των 102.820 παράδων, ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε 2.470,5 γρόσια (σ. 27).

Τα συνολικά έσοδα του χωριού κατά το έτος 1819-20 (1235) ήταν 2.813 γρόσια. Από αυτά, 2.570,5 προέρχονται από την γεωργική παραγωγή, 20 γρόσια από τα ενοίκια των αϊλακτσήδων, 72,5 γρόσια από τη ζαφορά, και 150 γρόσια από τα αμπέλια. Η αξία του χωριού εκτιμάται στο ποσό των 20.500 γροσίων (σ. 27).

Τσιφλίκι Κιρασέ (Kıraş Çiftliği كيراشه): [\[σχόλιο100\]](#)

Στο τσιφλίκι κατοικούν 12 γιαριτζήδες ραγιάδες, οι οποίοι καλλιεργούν χωράφια έκτασης 600 ντονούμ και κατοικούν σε 12 πετρόκτιστα σπίτια με κεραμιδένιες στέγες. Στο τσιφλίκι υπάρχει ακόμη μία πεντάχωρη πετρόκτιστη σιταποθήκη με κεραμιδένια στέγη, ενώ υπάρχει και ένα σπίτι το οποίο αποτελεί κατοικία του επιστάτη. Το σπίτι αυτό είναι επίσης πετρόκτιστο και έχει κεραμιδένια στέγη, ενώ αποτελείται από ένα δωμάτιο, σοφά [κεντρικό χώρο] και χώρο περάσματος-διάδρομο.

Στο τσιφλίκι ανήκει ένα αμπέλι έκτασης 15 ντονούμ, το οποίο αποδίδει έσοδα πέντε γροσίων ανά ντονούμ (το συνολικό ποσό το οποίο εισπράττεται είναι 75 γρόσια). Η παραγωγή ζαφοράς αντιστοιχεί σε 8 κιγιέ (από τις οποίες μισή κιγιέ κρατείται ως δέκατο). Καθώς η τιμή της μίας κιγιέ είναι 400 παράδες, τα συνολικά έσοδα από την πώλησή της είναι 72,5 γρόσια. Κατά το έτος 1819-20 (1235) παρήχθησαν 262,5 κοιλιά σιτάρι, 105,5 κοιλιά κριθάρι, 73 κοιλιά σίκαλη και 18 κοιλιά βρώμη. Από τις ποσότητες αυτές 24 κοιλιά σιτάρι, 10,5 κοιλιά κριθάρι, 7 κοιλιά σίκαλη και 2 κοιλιά βρώμη κρατήθηκαν ως δέκατα. Από την πώληση των σιτηρών σε τιμές 200 παράδων για το σιτάρι είναι, 120 παράδων για το κριθάρι, 120 παράδων για τη σίκαλη και 60 παράδων για τη βρώμη εισπράχθηκε το ποσό των 67.980 παράδων, το οποίο αντιστοιχεί σε 1.699,5 γρόσια (σ. 29).

Τα συνολικά έσοδα του τσιφλικιού Κιρασέ για το έτος 1819-20 (1235) ήταν 1.847 γρόσια (παραγωγή σιτηρών, ζαφορά, έσοδα αμπελιού). Η αξία του τσιφλικιού εκτιμάται στα 15.000 γρόσια (σ. 28).

Τσιφλίκι Ιφτιλά (İftila Çiftliği افتلا): [\[σχόλιο101\]](#)

Στο τσιφλίκι ζουν πέντε ραγιάδες. Οι γιαριτζήδες ραγιάδες κατοικούν σε πέντε πετρόκτιστα σπίτια με κεραμιδένια στέγη, από τα οποία τα δύο είναι κενά. Στο τσιφλίκι ανήκουν 41 χωράφια έκτασης 550 ντονούμ, από τα οποία τα 300 είναι κενά και τα υπόλοιπα 250 καλλιεργούνται (σ. 29).

Κατά το έτος 1819-1820 (1235) στο τσιφλίκι παρήχθησαν 122,5 κοιλιά σιτάρι, 61 κοιλιά κριθάρι και 13 κοιλιά σίκαλη, από την πώληση των οποίων εισπράχθηκαν συνολικά 31.140 παράδες, ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε 753,5 γρόσια. Εισπράχθηκαν επίσης 750 γρόσια από [την πώληση] της παραγωγής σιταριού το οποίο καλλιεργείται στο μεζρά Μπαχσί (Bahşi بخشي) [\[σχόλιο102\]](#), ο οποίος εξαρτάται από το τσιφλίκι, τα συνολικά επομένως έσοδα από την παραγωγή σιτηρών ανέρχονται σε 1.503,5 γρόσια. Η τιμή του ενός κοιλού σιταριού είναι 200 παράδες, του κριθαριού 120 παράδες και της σίκαλης 120 παράδες. Από τις ποσότητες αυτές 12 κοιλιά σιτάρι, 6 κοιλιά κριθάρι και ένα κοιλό σίκαλη κρατήθηκαν ως δέκατο (σ. 29). Δε στάθηκε δυνατό να βρεθούν περισσότερες πληροφορίες για αυτό το τσιφλίκι.

Χωριό Μπούτρας (Butras Karyesi بوطراس):[\[σφάλιο103\]](#)

Στο χωριό κατοικούν 23 γιαριτζήδες, μουσουλμάνοι και ραγιάδες (οι ραγιάδες είναι τέσσερις).[\[σφάλιο104\]](#) Στην περιφέρεια του χωριού υπάρχουν πέντε αμπέλια έκτασης 11 ντονούμ. Για κάθε ντονούμ αμπελιού εισπράττεται το ποσό των πέντε γροσίων (το συνολικό ποσό ανέρχεται σε 55 γρόσια) (σ. 30).

Κατά το έτος 1819-20 (1235) παρήχθησαν 435 κοιλιά σιτάρι, 117 κοιλιά κριθάρι, 42 κοιλιά σίκαλη και 45 κοιλιά αραβόσιτος, από τα οποία 43 κοιλιά σιτάρι, 11,5 κοιλιά κριθάρι, 4,5 κοιλιά σίκαλη και 5 κοιλιά αραβόσιτος κρατήθηκαν ως δέκατα για τον Τοσούν Αγά. Από την πώληση των σιτηρών εισπράχθηκαν συνολικά 117.900 παράδες, ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε 2.947,5 γρόσια. Η τιμή του κοιλού είναι για το σιτάρι 200 παράδες, για το κριθάρι 120 παράδες, για τη σίκαλη 120 παράδες και για τον αραβόσιτο 60 παράδες (σ. 30).

Τα συνολικά έσοδα του χωριού για το έτος 1819-20 (1235) ήταν 3.002,5 γρόσια (από την παραγωγή σιτηρών και τα έσοδα του αμπελιού). Η αξία του χωριού εκτιμάται στα 24.000 γρόσια (σ. 30).

Χωριό Γιενίκιοϊ (Yeniköy Karyesi يني كوي):[\[σφάλιο105\]](#)

Στο χωριό ζουν 14 γιαριτζήδες. Σε αυτό ανήκουν 10 αμπέλια έκτασης 19 ντονούμ, για κάθε ντονούμ από τα οποία εισπράττεται το ποσό των πέντε γροσίων (το συνολικό ποσό το οποίο εισπράττεται είναι 95 γρόσια) (σ. 30).

Κατά το έτος 1819-20 (1235) παρήχθησαν 81 κοιλιά σιτάρι, 119 κοιλιά κριθάρι και 42,5 κοιλιά σίκαλη, από τα οποία 8 κοιλιά σιτάρι, 12 κοιλιά κριθάρι και 4 κοιλιά σίκαλη κρατήθηκαν ως δέκατο για τον Τοσούν Αγά. Από την πώληση των σιτηρών σε τιμές 200 παράδων για το σιτάρι και 120 παράδων για το κριθάρι και τη σίκαλη εισπράχθηκε το συνολικό ποσό των 32.060 παράδων, το οποίο αντιστοιχεί σε 801,5 γρόσια (σ. 31).

Τα συνολικά έσοδα για το χωριό Γιενίκιοϊ κατά το έτος 1819-20 (1235) ήταν 896,5 γρόσια (από την παραγωγή σιτηρών και τα έσοδα των αμπελιών), ενώ η αξία του χωριού εκτιμάται σε 8.000 γρόσια (σ. 31).

Τα συνολικά έσοδα από τα παραπάνω επτά τσιφλίκια για το έτος 1819-20 (1235) ανέρχονται στο ποσό των 23.269,5 γροσίων. Το ποσό αυτό προκύπτει μετά την αφαίρεση των δεκάτων και τον υπολογισμό της μείωση της αξίας του νομίσματος (487,5 γρόσια). Η συνολική αξία των τσιφλικιών εκτιμάται στα 187.000 γρόσια (σ. 31).

Στον παρακάτω πίνακα παραθέτουμε τις ποσότητες του υπόλοιπου της παραγωγής σιτηρών του έτους 1818-19 (1234) μαζί με τις ποσότητες της παραγωγής του έτους 1819-20 (1235). Μονάδα μέτρησης είναι το κοιλό:

Σιτάρι	Κριθάρι	Σίκαλη	Βρώμη	Αραβόσιτος	
2.471	1.245,5	798,5	372,5	056	1819-20(1235)
926,5	365,5	863	245	396	1817-19(1233-34) [σφάλιο106]
3.397,5	1.611	1.661,5	617,5	452	

Εξετάζοντας τις καταχωρίσεις οι οποίες αφορούν στον καζά του Σέρφιτζε [Σερβίων] βλέπουμε ότι σημειώνονται σε αυτόν ένα τσιφλίκι και τρία χωριά τα οποία μετατράπηκαν σε τσιφλίκια.

Τσιφλίκι Ρεμγιούζ (Remyuz Çiftliği (رميوز چيفتليگي): [\[σγόλιο107\]](#)

Στο τσιφλίκι κατοικούν 13 γιαιτζήδες και τέσσερις αϊλακτσήδες ραγιάδες. Καθένας από τους αϊλακτσήδες καταβάλλει ενοίκιο πέντε γροσίων (συνολικά εισπράττεται το ποσό των 20 γροσίων). Οι ραγιάδες κατοικούν σε 16 πετρόκτιστα σπίτια, από τα οποία ορισμένα έχουν κεραμιδένια στέγη και άλλα στέγη από πλάκες, ενώ τρία από αυτά είναι κενά. Στο τσιφλίκι περιλαμβάνονται 70 χωράφια έκτασης περίπου 1.300 ντονούμ, ενώ υπάρχει επίσης ένας πετρόκτιστος πύργος με σκεπή από πλάκες, ο οποίος αποτελείται από δύο δωμάτια και μία σιταποθήκη με τρεις χώρους. Δίπλα στον πύργο βρίσκεται ένα ρυάκι[;] (γλυκό νερό) και μία θέση μύλου. Στο τσιφλίκι ανήκουν 14 αμπέλια έκτασης 15 ντονούμ καθώς και 12 χωράφια στα οποία καλλιεργείται βαμβάκι έκτασης 50 ντονούμ (σ. 33). Για κάθε ντονούμ αμπελιού εισπράττεται το ποσό των πέντε γροσίων (το συνολικό ποσό το οποίο εισπράττεται είναι 75 γρόσια), ενώ από τα χωράφια βαμβακιού παρήχθησαν 293 κιγιέ μπάλες βαμβακιού, οι οποίες πωλήθηκαν σε τιμή 16 παράδων η κιγιέ αποφέροντας έσοδα 3.376 παράδων, ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε 84,5 γρόσια (32 κιγιέ κρατήθηκαν ως δέκατο).

Από την πώληση του σιταριού, κριθαριού, σίκαλης και αραβόσιτου τα οποία παρήχθησαν στο τσιφλίκι εισπράχθηκε το ποσό των 63.160 παράδων το οποίο αντιστοιχεί σε 1.579 γρόσια. Αναλυτικά, παρήχθησαν 249,5 κοιλά σιτάρι (τα οποία πωλήθηκαν σε τιμή 200 παράδων το κοιλό), 40 κοιλά κριθάρι (120 παράδες το κοιλό), 58,5 κοιλά σίκαλη (120 παράδες το κοιλό) και 106 κοιλά αραβόσιτος (80 παράδες το κοιλό). Οι ποσότητες οι οποίες κρατήθηκαν ως δέκατο του Τοσουν Πασά ήταν: 24,5 κοιλά σιτάρι, 4 κοιλά κριθάρι, 6 κοιλά σίκαλη και 10,5 κοιλά αραβόσιτος (σ. 33).

Τα συνολικά έσοδα του τσιφλικιού ανέρχονται στο ποσό των 1.758 γροσίων. Η αξία του εκτιμάται σε 15.750 γρόσια (σ. 33).

Χωριό Μεγάλος Βάλτους (Kebir Valtus Karyesi (كبير والتوس): [\[σγόλιο108\]](#)

Πρόκειται για ένα από τα χωριά τα οποία μετατράπηκαν σε τσιφλίκια από τον Τεπελενλή Αλή Πασά.

Στο χωριό κατοικούν 47 τσιφτσήδες [\[σγόλιο109\]](#) ραγιάδες, ενώ υπάρχουν αμπέλια έκτασης 30 ντονούμ, για κάθε ντονούμ από τα οποία εισπράττεται το ποσό των πέντε γροσίων (το συνολικό ποσό το οποίο εισπράττεται είναι 150 γρόσια) (σ. 34).

Κατά το έτος 1819-20 (1235) παρήχθησαν 209,5 κοιλά σιτάρι, 46,5 κοιλά κριθάρι, 143,5 κοιλά σίκαλη και 32,5 κοιλά βρώμη, η πώληση των οποίων απέφερε έσοδα 42.510 παράδων, ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε 1.562,5 γρόσια. Οι τιμές πώλησης των σιτηρών ήταν: 200 παράδες για το σιτάρι, 120 για το κριθάρι και 60 παράδες για τη βρώμη. [\[σγόλιο110\]](#) Κρατήθηκαν ως δέκατο 21 κοιλά σιτάρι, 4 κοιλά κριθάρι, 14 κοιλά σίκαλη και 4 κοιλά βρώμη.

Τα συνολικά έσοδα του χωριού για το έτος 1819-20 (1235) ήταν 1.712,5 γρόσια. Η αξία του εκτιμάται στα 13.700 γρόσια (σ. 35).

Χωριό Λαζαρέτ (Lazaret Karyesi (لازارت): [\[σγόλιο111\]](#)

Στο χωριό κατοικούν 33 τσιφτσήδες ραγιάδες. Υπάρχουν αμπέλια έκτασης 30 ντονούμ, για κάθε ντονούμ από τα οποία εισπράττεται το ποσό των 5 γρόσιων (το συνολικό ποσό το οποίο εισπράττεται είναι 150 γρόσια).

Κατά το έτος 1819-20 (1235) παρήχθησαν 173,5 κοιλά σιτάρι, 35 κοιλά κριθάρι, 98,5 κοιλά σίκαλη, 14 κοιλά βρώμη και 32 κοιλά αραβόσιτος, η πώληση των οποίων απέφερε έσοδα 50.720 παράδων, ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε 1.268 γρόσια. Οι τιμές πώλησης ήταν: 200 παράδες το σιτάρι, 120 παράδες το κριθάρι, 120 παράδες για τη σίκαλη, 60 παράδες για τη βρώμη και 100 παράδες για τον αραβόσιτο. 17,5 κοιλά σιτάρι, 3,5 κοιλά κριθάρι, 9,5 κοιλά σίκαλη, ένα κοιλό βρώμη και τρία κοιλά αραβόσιτος κρατήθηκαν ως δέκατο (σ. 35).

Τα συνολικά έσοδα του χωριού για το έτος 1819-20 (1235) ήταν 1.418 γρόσια. Η αξία του εκτιμάται στα 11.350 γρόσια.

Χωριό Μάκρους (Makrus Karyesi مقروس): [\[σγόλιο112\]](#)

Στο χωριό ζουν 49 γιαιριτζήδες ραγιάδες. Κατά το έτος 1819-20 (1235) παρήχθησαν 264 κοιλά σιτάρι, 114,5 κοιλά κριθάρι, 705 κοιλά σίκαλη και 22 κοιλά κεχρί, η πώληση των οποίων απέφερε έσοδα 138.060 παράδων, ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε 3.451,5 γρόσια. Οι τιμές πώλησης ήταν: 200 παράδες για το σιτάρι, 120 παράδες για το κριθάρι και τη σίκαλη και 100 παράδες για το κεχρί. 26,5 κοιλά σιτάρι, 11 κοιλά κριθάρι, 70,5 κοιλά σίκαλη και δύο κοιλά κεχρί κρατήθηκαν ως δέκατο (σ. 36).

Η αξία του χωριού εκτιμάται σε 27.500 γρόσια (σ.36).

Τα συνολικά έσοδα των τεσσάρων αυτών τσιφλικιών για το έτος 1819-20 (1235) ήταν 9.370 γρόσια. Στο ποσό αυτό περιλαμβάνονται τα έσοδα από την πώληση της παραγωγής του παραπάνω έτους και της προηγούμενης χρονιάς, καθώς και τα έσοδα από πρόβατα, κατσίκες κ.τ.λ. Η αξία των τσιφλικιών εκτιμάται σε 68.300 γρόσια.

Το υπόλοιπο της παραγωγής σιτηρών του έτους 1818-19 (1234) και οι ποσότητες οι οποίες παρήχθησαν και παραδόθηκαν κατά το έτος 1819-20 (1235) παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα:

Σιτάρι	Κριθάρι	Σίκαλη	Βρώμη	Αραβόσιτος	Κεχρί	
807	245,5	905	42,5	124,5	807	1819-20 (1235)
<u>000</u>	<u>000</u>	<u>213,5</u>	<u>00</u>	<u>158</u>	<u>000</u>	1818-19 (1234)
807	245,5	[1]118,5	42,5	275,5	807	

Βλέπουμε ότι στους καζάδες του Τσαρσαμπά και των Σερβίων οι τιμές του κοιλού των καλλιεργούμενων σιτηρών είναι οι ίδιες.

Εξετάζοντας τις καταχωρίσεις οι οποίες αφορούν το ναχιγιέ της Κατράνιτζε () [\[σγόλιο113\]](#) βλέπουμε ότι σε αυτόν σημειώνονται ένα χωριό το οποίο μετατράπηκε σε τσιφλίκι καθώς και ένα τσιφλίκι.

Χωριό Ρακίτα (Rakita Karyesi راقيطه): [\[σγόλιο114\]](#)

Το χωριό, το οποίο μετατράπηκε σε τσιφλίκι από τον Τεπελενλή Αλή Πασά, βρίσκεται στο ναχιγιέ της Κατράνιτζε και συνδέεται διοικητικά με την κωμόπολη της Ουστουρόβα (Osturova اوستوروا).[\[σχόλιο115\]](#)

Στο χωριό υπάρχει ένα ερειπωμένο κονάκι, το οποίο αποτελεί κατοικία του επιστάτη. Το κονάκι περιλαμβάνει τρία δωμάτια, είναι χτισμένο με πέτρες και πλίνθους και έχει καλαμένα στέγη, ενώ στο ίδιο κτίσμα περιλαμβάνεται και μία τετράχωρη [\[σχόλιο116\]](#) σιταποθήκη. Υπάρχει επίσης ένας πλινθόκτιστος στάβλος με κεραμιδένια στέγη, ενώ στην περιφέρεια του χωριού υπάρχει μια μεγάλη λίμνη. Τα ψάρια και άλλα προϊόντα που προέρχονται από τη λίμνη αποφέρουν ετήσιο εισόδημα 445 γροσίων.

Στο χωριό υπάρχουν 26 γιαριτζήδες ραγιάδες από τον καθένα από τους οποίους εισπράττεται το ποσό των 20 γροσίων (το συνολικό ποσό το οποίο εισπράττεται είναι 420 γρόσια). Από τα τσιφλίκια τα οποία εξετάσαμε μέχρι αυτό το σημείο δε συναντήσαμε άλλη περίπτωση στην οποία να εισπράττεται κάποιο έσοδο από τους γιαριτζήδες. Υπάρχουν επίσης 12 αϊλακτσήδες ραγιάδες, από τον καθένα από τους οποίους λαμβάνεται το ποσό των 15 γροσίων (το συνολικό ποσό το οποίο εισπράττεται είναι 180 γρόσια). Οι γιαριτζήδες και οι αϊλακτσήδες κατοικούν σε 33 πετρόκτιστα και πλινθόκτιστα σπίτια με στέγες κατασκευασμένες από κεραμίδια, πλάκες και καλάμια (σ. 37).

Στο τσιφλίκι υπάρχει ένα χάνι με δύο δωμάτια, το οποίο είναι χτισμένο με πλίνθους και έχει στέγη από κεραμίδια. Το ενοίκιο το οποίο εισπράχθηκε από το χάνι για το έτος 1819-20 (1235) ήταν 100 γρόσια. Στο τσιφλίκι ανήκουν, επίσης, ένα θερινό βοσκοτόπι και ένας χορτότοπος για βόσκηση, τα οποία αποφέρουν έσοδα 500 γροσίων, ενώ από το Μεγάλο Λιβάδι, το οποίο βρίσκεται στο θερινό βοσκοτόπι Σετντούρ (Setdur ستدور), [\[σχόλιο117\]](#) η παραγωγή [χόρτου] ανέρχεται σε 200 [φορτώματα] άμαξα[ς], από την κάθε μία από τις οποίες εξασφαλίζονται έσοδα 10 γροσίων (το συνολικό ποσό το οποίο εισπράττεται είναι 2.000 γρόσια). Υπάρχουν επίσης 63 χωράφια [\[σχόλιο118\]](#) έκτασης 1.100 ντονούμ, από τα οποία καλλιεργούνται τα 550, ενώ τα υπόλοιπα 550 μένουν ακαλλιεργήτα (σ. 37).

Στο χωριό κατά το έτος 1819-20 (1235) παρήχθησαν 116,5 κοιλιά σιτάρι, 206 κοιλιά κριθάρι και 116,5 κοιλιά σίκαλη, η πώληση των οποίων απέφερε έσοδα 96.790 παράδων, ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε 3.429,5 γρόσια. Οι τιμές των σιτηρών ήταν: 260 παράδες για το σιτάρι, 200 παράδες για το κριθάρι και 200 παράδες για τη σίκαλη. Στο μεζρά Σετντούρ παρήχθησαν 29 κοιλιά σιτάρι και 25 κοιλιά σίκαλη. 14 κοιλιά σιτάρι, 60,5 κοιλιά κριθάρι και 14 κοιλιά σίκαλη δόθηκαν στον Καβάς Οσμάν Αγά ως δέκατο (σ. 37).

Τα συνολικά έσοδα του χωριού Ρακίτα για το έτος 1819-20 (1235) ήταν 6.064,5 γρόσια. Στο ποσό αυτό περιλαμβάνονται τα έσοδα από την πώληση της παραγωγής και τα ενοίκια. Η αξία του χωριού εκτιμάται σε 48.500 γρόσια (σ. 37).

Τσιφλίκι Βουντινελού Σουλουμπουλούκμπασί (Vüdineli Sülübölükbaşı Ciftliği ودينه لو سولوبولوكباشي): [\[σχόλιο119\]](#)

Το τσιφλίκι αυτό βρίσκεται στο χωριό Κατράνιτζα [\[σχόλιο120\]](#) και ανήκει στον Τεπελενλή Αλή Πασά. Στο τσιφλίκι ζουν δύο γιαριτζήδες ραγιάδες, οι οποίοι κατοικούν σε πετρόκτιστα σπίτια με κεραμιδένια στέγη. [Υπάρχει επίσης ένα κτίσμα, το οποίο αποτελεί κατοικία του επιστάτη και] αποτελείται από πέντε δωμάτια, μία σιταποθήκη με εννέα χώρους, αχυρώνα και στάβλο. [\[σχόλιο121\]](#) Στην περιφέρεια του τσιφλικιού υπάρχουν οκτώ χωράφια έκτασης 200 ντονούμ, από τα οποία τα 80 είναι

σπαρμένα, 80 μένουں ακαλλιέργητα και τα υπόλοιπα 40 βρίσκονται σε επικλινές έδαφος (σ. 38).

Κατά το έτος 1819-20 (1235) παρήχθησαν 10 κοιλά σιτάρι, 50 κοιλά κριθάρι και 15 κοιλά σίκαλη, ενώ ένα κοιλό σιτάρι, 5 κοιλά κριθάρι και 1,5 κοιλό σίκαλη δόθηκε ως δέκατο στον Ιμπίς Αγά. Η πώληση των σιτηρών απέφερε έσοδα 13.760 παράδων, ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε 344 γρόσια, ενώ η τιμή του ενός κοιλού σιταριού ήταν 240 παράδες, του κριθαριού 200 παράδες και της σίκαλης 200 παράδες. Η αξία του τσιφλικιού εκτιμάται στα 2.500 γρόσια (σ. 38).

Ένα επιπλέον έσοδο του Τεπελενλή Αλή Πασά στο ναχιγιέ της Κατράνιτζε είναι ο μουκατάς της Κατράνιτζε και των οικισμών οι οποίοι υπάγονται σε αυτήν. Ο μουκατάς αυτός κατά το έτος 1819-20 (1235) αντιστοιχούσε σε 159,5 κοιλά σιτάρι, 314 κοιλά κριθάρι, 220,5 κοιλά σίκαλη και 28,5 κοιλά βρώμη, τα οποία αποφέρουν συνολικά έσοδα 132.780 παράδων, ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε 3.319,5 γρόσια. Οι τιμές των σιτηρών είναι: 240 παράδες για το σιτάρι, 200 παράδες για το κριθάρι, 200 παράδες για τη σίκαλη και 80 παράδες για τη βρώμη.

Το αντίτιμο για τη μίσθωση της φορολογίας του παραπάνω μουκατά και των συνδεδεμένων με αυτόν χωριών ήταν 1.490 γρόσια (σ. 38). Επιπλέον, ο Τεπελενλή Αλή Πασάς λαμβάνει το μισό των εισοδημάτων του χωριού Τσιγάν (Cığan جيجا), [σγόλιο122] το οποίο υπάγεται στο ναχιγιέ της Κατράνιτζε (σ. 38), καθώς και των χωριών Τισί (Tisi تسي) [σγόλιο123] και Γκραματέκ (Gramatek غرامطق) [σγόλιο124] (σ. 39). Το συνολικό ποσό των εσόδων από την κάρπωση του μισού των εισοδημάτων των παραπάνω χωριών είναι 4.720 γρόσια (σ. 39).

Τέλος, εξετάζοντας τις καταχωρίσεις που αφορούν στον καζά του Πρίλεπου (pePerle پرله), βλέπουμε ότι υπάρχει σε αυτόν ένα τσιφλίκι, το οποίο είναι το τσιφλίκι Ρέσκα (Reska رسقه) (σ. 41). [σγόλιο125]

Στο τσιφλίκι υπάρχει μια οικία η οποία αποτελεί χώρο κατοικίας του επιστάτη. Το σπίτι αποτελείται από δύο δωμάτια και έχει κεραμιδένια σκεπή, ενώ στο ίδιο κτίσμα βρίσκεται και μία σιταποθήκη. Στο τσιφλίκι ζουν δύο γιαιριτζήδες ραγιαδες, οι οποίοι κατοικούν σε έξι πετρόκτιστα σπίτια με κεραμιδένιες στέγες (τα τέσσερα από αυτά είναι κενά). Υπάρχουν επίσης 21 κεφάλια ζώα αξίας 620 γροσίων, ενώ στο τσιφλίκι περιλαμβάνονται επίσης χωράφια έκτασης 400 ντονούμ, λιβάδι έκτασης 10 ντονούμ και αμπέλι έκτασης μισού ντονούμ. Τα έσοδα από το λιβάδι κατά το έτος 1819-20 (1235) ήταν 80 γρόσια, ενώ από το αμπέλι ήταν 15 γρόσια (σ. 41).

Κατά το έτος 1819-20 (1235) παρήχθησαν 20 κωνσταντινουπολίτικα κοιλά σιτάρι, 22 κ. κοιλά κριθάρι και 169 κ. κοιλά σίκαλη. Ολόκληρες οι ποσότητες κρατήθηκαν για να χρησιμοποιηθούν ως σπόρος και για τη δεκάτη του έτους 1820-21 (1236), ενώ 125 κ. κοιλά σίκαλη κρατήθηκαν [για να δοθούν στους] Τερογλανλάρ [;] [σγόλιο126] (σ. 41).

Τα συνολικά έσοδα κατά το έτος 1819-20 (1235) ήταν 82,5 γρόσια, ενώ η αξία του τσιφλικιού εκτιμάται σε 12.000 γρόσια (σ. 41).

Παρακάτω δίνονται συγκεντρωτικά τα έσοδα από την παραγωγή σιτηρών και από τα δοσίματα σε χρήμα από τα 38 τσιφλίκια που βρίσκονται στο σαντζάκι του Πασά και ανήκουν στον Τεπελενλή Αλή Πασά (από τα οποία τα 15 είναι τσιφλίκια και τα 23 χωριά):

Έσοδα από την παραγωγή σιτηρών για το έτος 1819-20 (1235)

2.730,5	γρόσια	Καζάς του Μοναστηρίου
29.311,5	«	Καζάς της Φλώρινας
31.222	«	Καζάς του Σαρί Γκιολ
7.860	«	Καζάς των Σερβίων
0	«	Καζάς του Περλεπέ
2.763,4	«	Ναχιγιές της Κατράνιτζε
<u>3.319,5</u>	«	Μουκατάς της Κατράνιτζε και εξαρτημένες περιοχές
77.207	«	

Ποσά των δοσιμάτων σε χρήμα ανά καζά		
23.023,5	γρόσια	Καζάς του Μοναστηρίου
43.970	«	Καζάς της Φλώρινας
3.199,5	«	Καζάς του Σαρί Γκιολ
407,5	«	Καζάς των Σερβίων
82,5	«	Καζάς του Περλεπέ
3.088,5	«	Ναχιγιές της Κατράνιτζε
<u>4.721</u>	«	Μουκατάς της Κατράνιτζε και εξαρτημένες περιοχές
78.492,5	«	

Το σύνολο των εσόδων από τα δοσίματα σε χρήμα (78.492,5 γρόσια) και τα έσοδα από την παραγωγή σιτηρών (77.207 γρόσια) για το έτος 1819-20 (1235) ήταν 155.699,5 γρόσια (σ. 47).

Οι συνολικές ποσότητες των παραγόμενων γεωργικών προϊόντων ανά καζά κατά τα έτη 1818-19 (1234) και 1819-20 (1235) είναι οι εξής:

Μονάδα μέτρησης είναι το κοιλό Κωνσταντινούπολης (σ. 47)

Σιτάρι	Κριθάρι	Σίκαλη	Βρώμη	Κεχρί	Φασόλια	Αραβόσιτος	Κανναβούρι (κιγιέ)	
895	592	1.432,5	34,5	00	000	060	178	Μοναστήρι
1.519,5	8.546	6.829,5	259,5	44	070	162,5	000	Φλώρινα
5.215	2.788,5	2.581	767,5	00	000	452,5	000	Σαρί Γκιολ
807	240,5	1.118,5	42	20	000	272,5	000	Σέρβια
150	210	300	0	00	000	0	000	Περλεπέ
<u>284</u>	<u>316</u>	<u>337,5</u>	<u>025,5</u>	<u>00</u>	<u>000</u>	<u>000</u>	<u>000</u>	Ναχιγιές και μουκατάς της Κατράνιτζε
8.875,5	12.688	12.772,5	1.228,5	64	70	1.136,5	178	

Σύμφωνα με τις πληροφορίες οι οποίες παραδίδονται στα κατάστιχα για τα 38 τσιφλίκια, τα οποία βρίσκονται σε πέντε καζάδες και σε ένα ναχιγιέ του επαρχιακού διαμερίσματος του Πασά (στα κατάστιχα αναφέρονται 41 τσιφλίκια, αλλά αναλυτικές πληροφορίες δίνονται μόνο για 38 από αυτά), βλέπουμε ότι στον καζά της Φλώρινας

παράγονται μεγαλύτερες ποσότητες και εξασφαλίζεται υψηλότερο εισόδημα σε σχέση με τους υπόλοιπους καζάδες. Ο καζάς με τη δεύτερη μεγαλύτερη παραγωγή και έσοδα είναι αυτός του Σαρί Γκιολ και ακολουθούν ο καζάς του Μοναστηρίου, των Σερβίων και του Πρίλεπου, και, τέλος, ο ναχιγιές της Κατράνιτζε.

Τα προϊόντα τα οποία παράγονται σε μεγαλύτερες ποσότητες στα τσιφλίκια είναι το σιτάρι, το κριθάρι και η σίκαλη. Εκτός από αυτά στα τσιφλίκια παράγονται σταφύλια, και σε ορισμένα από αυτά προϊόντα όπως βαμβάκι, λινάρι και κανναβούρι. Την εργατική δύναμη των τσιφλικιών παρέχουν οι καλλιεργητές[[σγόλιο127](#)] οι οποίοι αναφέρονται ως «γιαριτζήδες», οι οποίοι συγχρόνως καρπώνονται και ένα τμήμα της παραγωγής. Επιπλέον, υπάρχουν οι καλλιεργητές που ονομάζονται «αϊλακτσήδες», και οι οποίοι εργάζονται έναντι ημερομισθίου και κατοικούν στο τσιφλίκι καταβάλλοντας ενοίκιο. Στις καταχωρίσεις αναφέρεται ο αριθμός τους, οι παραγόμενες ποσότητες και τα ποσά τα οποία καταβάλλουν.

Σύμφωνα με τις πληροφορίες, οι οποίες εξάγονται από αυτό το κατάστιχο, στο σαντζάκι του Πασά υπάρχουν πολλά τσιφλίκια τα οποία ανήκουν στον Τεπελενλή Αλή Πασά, την πλειονότητα των οποίων αποτελούν χωριά. Ωστόσο με βάση τα κατάστιχα τα οποία εντοπίσαμε κατά τη διάρκεια της έρευνάς μας διαπιστώσαμε ότι ο Αλή Πασάς είναι κάτοχος μεγάλου αριθμού τσιφλικιών εκτός από αυτά τα οποία παραθέσαμε. Ειδικότερα, υπάρχουν πάρα πολλά έγγραφα σχετικά με τα τσιφλίκια και την περιουσία του πασά στον κατάλογο καταστίχων του Μαλιγιεντέν Μουντεβέρ [Κεντρικής Οικονομικής Υπηρεσίας] του Οθωμανικού Κρατικού Αρχείου της Πρωθυπουργίας. Οι πληροφορίες τις οποίες παραθέσαμε αποτελούν μόνο ένα μικρό μέρος αυτών.

Γλωσσάρι

βακουφοχώρι = χωριό το οποίο αποτελεί τμήμα μουσουλμανικού ιερού αφιερώματος

βαλής = επαρχιακός διοικητής

γιαριτζήδες = μισακάρηδες/αγρολήπτες/[καλλιεργητές]

δερβεντζής = φύλακας των ορεινών περασμάτων

εβλάντ-ι φατιχάν = «Απόγονοι των κατακτητών»[[σγόλιο128](#)]

καζάς = διοικητική υποδιαίρεση του σαντζακιού, η οποία βρίσκεται στη δικαιοδοσία του καδή (δικαστής οθωμανικού ιεροδικείου)

καπουτζής = φρουρός, θυρωρός[[σγόλιο129](#)]

κετχουντάς = διαχειριστής

μουτασαρίφης = κυβερνήτης επαρχιακού διαμερίσματος

μουτεσελίμης = αναπληρωτής διοικητής και υπεύθυνος για τη συλλογή της φορολογίας[[σγόλιο130](#)]

ναχιγιές = διοικητική υποδιαίρεση του καζά

σαντζάκι = επαρχιακό διαμέρισμα

σαχνίσι = ξύλινη προεξοχή στον όροφο

σούμπασης = επιστάτης

τσιφτσής = καλλιεργητής

τσιφτσγιάν-ι μπειλίκ = καλλιεργητές των «κυρίως κτημάτων» του τσιφλικιού

τσιφτσγιάν-ι μπειλίκ ραγιάδες = καλλιεργητές των «κυρίως κτημάτων» του τσιφλικιού

* Η Χαμιγιέτ Σεζέρ είναι ερευνήτρια στον Τομέα Νεότερης Ιστορίας του Τμήματος Ιστορίας της Σχολής Γλώσσας και Ιστορικής Γεωγραφίας του Πανεπιστημίου της Αγκυρας

** Η Ειρήνη Καλογεροπούλου είναι διδακτορική φοιτήτρια Οθωμανικής Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο του Βοσπόρου.

[1] Dennis N. Skiotis, "From Bandit to Pasha: First Steps in the Rise to Power of Ali of Terelen, 1750-1784", *International Journal of Middle East Studies*, II (1971), 221. [\[επιστροφή\]](#)

[2] Βλ. Hamiyet Sezer, "Tepedelenli Ali Paşa İsyarı" [Η ανταρσία του Αλή Πασά], Αγκυρα, 1995 (ανέκδοτη διδακτορική διατριβή). [\[επιστροφή\]](#)

[3] Στο αρχείο υπάρχει μεγάλος αριθμός καταστίχων τα οποία περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με την περιουσία και τα τσιφλίκια του Αλή Πασά. [\[επιστροφή\]](#)

[4] Σε κείμενο με ημερομηνία 18 Ιουλίου 1821 (17 Σεββάλ 1236), το οποίο φέρει σφραγίδα με το όνομα Μεχμέτ, ορίζεται ότι πρέπει να διαταχθεί η απόδοση του ενός δέκατου [ondalık] των εισοδημάτων, τα οποία θα καταγραφούν, στους απεσταλμένους του σουλτάνου (σ. 44). [\[επιστροφή\]](#)

[5] Κατά την περίοδο αυτή [ο Χουσεϊν Πασά] είναι βαλής της Ρούμελης. [\[επιστροφή\]](#)

[6] Ο όρος «γιαριτζί» σύμφωνα με την ερμηνεία η οποία δίνεται στο Yeni Tarama Sözlüğü [=Νέο Λεξικό Έρευνας], σημαίνει «βοηθός», «μεσολαβητής» [*Yeni Tarama Sözlüğü* (επιμ. Cem Dilçin), Εκδόσεις του Πανεπιστημίου της Αγκυρας, Αγκυρα 1983]. Τα τσιφλίκια στις βαλκανικές περιοχές καλλιεργούνται από τον πληθυσμό [ο όρος τον οποίο χρησιμοποιεί η Σεζέρ είναι «χαλκ» (λαός)], ο οποίος κατοικεί σε αυτά. Ο κάτοχος του τσιφλικιού τούς εξασφαλίζει χώρο κατοικίας, σπόρο κτλ. και μοιράζεται μαζί τους [το πλεόνασμα της] παραγωγή[ς] (Ömer Lütfü Barkan, "Çiftlik", *İslam Ansiklopedisi*, [τ. 3, 1988, 392-397]). [\[επιστροφή\]](#)

[7] Ο όρος «αϊλακτσί» σημαίνει ημερομίσθιος εργάτης, ο οποίος δεν πραγματοποιεί κάποια συγκεκριμένη εργασία. [Σημ. μεταφρ.: Η υποσημείωση στο άρθρο, τόσο στο *Bellesten* όσο και στην ηλεκτρονική μορφή τελειώνει με κόμμα, επομένως κάτι έχει παραλειφθεί, ενώ δεν υπάρχει παραπομπή. Για τους «αϊλακτσήδες» στη Μακεδονία στις αρχές του 20ού αιώνα βλ. Π. Δεκάζος, *Αι γεωργικά σχέσεις της Μακεδονίας*, Αθήνα 1914, 51-52]. [\[επιστροφή\]](#)

[\[ek1\]](#) Για τη διοικητική διαίρεση και για τις περιοχές οι οποίες περιλαμβάνονται στο σαντζάκι του Πασά βλ. Gergana Georgieva, "The administrative structure and government in Rumelia in the late 18th and early 19th centuries: the factions and activities of the Vali of Rumeli" στο Elias Kolovos και Antonis Anastasopoulos (επιμ.), *Ottoman Rule and the Balkans 1760-1850: Conflict, Transformation, Adaptation. Proceedings of an International Conference held in Rethymno, 13-14 December 2003*, University of Crete, Department of History and Archeology, Ρέθυμνο 2007, (3-19), καθώς και H.D. Andreasyan, "Osmanlı Rumelisinin Tarih ve Coğrafyası", *Güney Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi* [«Ιστορία και Γεωγραφία της Οθωμανικής Ρούμελης (Βαλκανίων)», *Περιοδικό Ερευνών Νοτιοανατολικής Ευρώπης*, 2-3 (1974-74), 11-88 και 4-5 (1975-76), 101-152, στο οποίο παρουσιάζεται το γεωγραφικό έργο του P.L. İnciçyan του 1804, (τεύχος 2-3), 16-17.

[\[ek2\]](#) Περλεπέ (Prilep), περιοχή και πόλη στη σημ. Π.Γ.Δ. Μακεδονίας.

[\[ek3\]](#) «Κίτρινη Λίμνη». Πρόκειται για την περιοχή του ΒΑ τμήματος του νομού Κοζάνης από την Πτολεμαΐδα ως την περιοχή του Αγίου Δημητρίου (δήμος Ελλησπόντου). Βλ. Βασίλης Δημητριάδης (εισαγωγή-μετάφραση-σχόλια), *Η Κεντρική και Δυτική Μακεδονία κατά τον Εβλιγιά Τσελεμπή*, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 1973, 138 και 176-177, καθώς και το χάρτη ΝΔ Μακεδονίας στο N. G. L. Hammond, *A History of Macedonia: Historical Geography and Prehistory*, Clanderon Press, Οξφόρδη 1972, 112-113.

[\[ek4\]](#) Η ταύτιση των τοπωνυμίων γίνεται με βάση την εργασία του Todor Hristov Simovski, *Atlas of the Inhabited Places of the Aegean Macedonia: Old and New Names*, Türk Tarih Kurumu Basimevi, Αγκυρα 1999. Η νέα ονομασία της Κατράνιτζας (σε άλλα σημεία η συγγραφέας μεταγράφει ως «Κατράνιτζε») είναι Πύργοι (επαρχίας Εορδαίας) (βλ. Simovski, 59). Ο οικισμός βρίσκεται στο ΒΑ άκρο του νομού Κοζάνης (βλ. χάρτη αρ. 16) και σήμερα υπάγεται στο δήμο Βερμίου.

[\[ek5\]](#) Το Τζουμά Παζαρί ίσως είναι η περιοχή Β της πόλης της Κοζάνης και κοντά στον οικισμό Τζουμά ή Τζουμαγιά (νέα ονομασία: Χαραυγή, επαρχίας Εορδαίας) (Simovski, 34). (Η Χαραυγή σήμερα υπάγεται στο δήμο Κοζάνης). Βλ. και τη διαδρομή του Λήκ (William Martin Leake, *Travels in Northern Greece*, Λονδίνο 1835 [επανέκδοση: Άμστερνταμ 1967], τ. 3, 296-299) από την Βέροια στο χωριό Καστανιά στο Βέρμιο, Ξερολίβαδο, Χάντοβα (Πολύμυλος), Τζουμά (Χαραυγή) και Κοζάνη. Ο Λήκ αναφέρει το παζάρι της Τζουμά, αν και δεν αναφέρει τοπωνύμιο "Τζουμά Παζαρί". Από την άλλη πλευρά, αν η ταύτιση ενός από τους οικισμούς, οι οποίοι αναφέρονται στη μελέτη και υπάγονται στον καζά αυτό, είναι σωστή, τότε το Τζουμά Παζαρί βρίσκεται ανάμεσα την πόλη της Κοζάνης και τη Σιάτιστα, στα ΝΔ της Κοζάνης (βλ. παρακάτω, σ. 18). Ωστόσο όσον αφορά

στη σχέση γεωγραφικής θέσης και διοικητικής υπαγωγής βλ. παρακάτω, το πρώτο σχόλιο στην παράγραφο που αφορά στο τσιφλικί Λάτσινι (σ. 7). Δεν είμαι σίγουρη για ποια περιοχή πρόκειται.

[ek6] Πιθανότατα πρόκειται για την περιοχή στο Α τμήμα του νομού Κοζάνης (βλ. Δημητριάδης, 183-187). Όπως φαίνεται από το άρθρο, και η πόλη της Κοζάνης υπαγόταν στον καζά του Εγρί Μπουτζάκ.

[ek7] Πρόκειται για την περιοχή της Αιανής, στο Ν τμήμα του νομού Κοζάνης) (βλ. Δημητριάδης, 183-185). (Ωστόσο η γεωγραφική θέση των οικισμών και των διοικήσεων δεν είναι πάντα σαφής).

[ek8] Ίσως πρόκειται για τον οικισμό Κλαμπούτσιστα (νέα ονομασία: Πολυπλάτανον, επαρχίας Φλωρίνης) (Simovski, 61)], ο οποίος βρίσκεται στο Β τμήμα του νομού Φλώρινας σε μικρή απόσταση από τα σύνορα με την ΠΓΔΜ (βλ. Simovski, χάρτης αρ. 28). Σήμερα υπάγεται στο δήμο Κάτω Κλεινών.

[ek9] Οι λέξεις στην οθωμανική γραφή είναι δυνατό να διαβαστούν με περισσότερους από έναν τρόπους, καθώς δεν καταγράφονται πάντα τα φωνήεντα. Επίσης στα τοπωνύμια που περιλαμβάνουν διαδοχικά σύμφωνα μέσα στη λέξη οι Οθωμανοί γραφείς θα παρενέβαλλαν ένα φωνήεν. Η Σεζέρ παραθέτει τα τοπωνύμια και στα οθωμανικά. Το γεγονός ότι από τη λέξη στην οθωμανική γραφή λείπει το γράμμα «μπε» ίσως οφείλεται στην ύπαρξη πολλών συμφώνων στη λέξη και στην απλοποίησή της από τον γραφέα. Νομίζω ότι είναι δυνατή η ταύτιση, ωστόσο θα πρέπει να ελεγχθεί αν υπάρχουν τοπωνύμια στην περιοχή τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Π.Γ.Δ.Μ., τα οποία να είναι περισσότερο συμβατά, όσον αφορά και στη γεωγραφική τους θέση.

[ek10] Ο όρος κονάκι αποδίδεται συχνά ως «αρχοντικό». Άλλες σημασίες του είναι «κατοικία», «κατάλυμα ταξιδιωτών, πανδοχείο», και «διοικητήριο». Βλ. Redhouse *Türkçe/Osmanlıca – İngilizce Sözlük*, Κωνσταντινούπολη 1997 [1^η έκδοση 1968], 1498.

[ek11] Οι όροι αυτοί των τμημάτων της οικίας δεν έχουν σταθερό περιεχόμενο. Βλ. Stephane Yerasimos, “Dwellings in Sixteenth-Century Istanbul” στο S. Faroqhi και C. Neumann (επιμ.), *The Illuminated Table, the Prosperous House: Food and Shelter in Ottoman Material Culture*, Βούρτσμπουργκ 2003, 278-280 και Dogan Kuban, *Wooden Palaces of the Ottomans: Vanished Urban Visions*, Κωνσταντινούπολη 2001, 36. Όσον αφορά ειδικότερα στη σημασία του όρου «ντιβάνχανε» κατά το β' μισό του 18^{ου} αιώνα, ο Μουρατζά Ντ'Οσόν σημειώνει ότι το τελευταίο αποτελεί ένα μεγάλο καθιστικό ή αίθουσα υποδοχής στον όροφο της οικίας, το οποίο αντιστοιχεί στο σοφά, τον κεντρικό δηλαδή χώρο του κτιρίου, από τον οποίο υπάρχει πρόσβαση στα δωμάτια (ό.π., 36).

[ek12] Ο όρος «γιαριτζί» αντιστοιχεί στον όρο «μισακάρης».

[ek13] Η Σεζέρ χρησιμοποιεί τον όρο «reağa» αντιθετικά προς το «müslüman» (βλ. σ. 95 του άρθρου στο Bellefen και σ. 18 της μετάφρασης) υιοθετώντας δηλαδή τη χρήση τους κατά το 18^ο και 19^ο αιώνα. Ωστόσο ο καθιερωμένος όρος στις ερευνητικές εργασίες είναι «μη μουσουλμάνοι» -αν και ίσως με τον τρόπο αυτό θέλει να επισημάνει ότι πρόκειται για χριστιανούς (ελληνορθόδοξους) (και όχι γενικά για μη μουσουλμάνους) (για τον όρο «ρεαγιά», σε σχέση όμως με το ποίμνιο του Οικουμενικού Πατριαρχείου όπως προσδιορίζεται σε οθωμανικά έγγραφα για το 19ο αιώνα, βλ. Παρασκευάς Κονόρτας, *Οθωμανικές Θεωρήσεις για το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Βεράτια για τους Προκαθήμενους της Μεγάλης Εκκλησίας (17ος - αρχές 20ού αιώνα)*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1998, 302-303). Πιθανώς ωστόσο η συγγραφέας επαναλαμβάνει τους όρους τους οποίους συναντά στις καταχωρίσεις χωρίς να προχωρά σε ερμηνείες ή να διευκρινίζει το περιεχόμενό τους.

[ek14] 1 γρόσι ισοδυναμεί με 40 παράδες και 1 παράς με 3 άσπρα. (Βλ. Şevket Pamuk, “Money in the Ottoman Empire, 1326-1914” στο Halil Inalcik με Donald Quataert (επιμ.), *An Economic and Social History of the Ottoman Empire*, Cambridge University Press, Κέμπριτζ 1997 (947-980), 966.

[ek15] Ο Γιούζο Ναγκάτα στη μελέτη του σχετικά με την οικογένεια των τοπικών προκρίτων Καραοσμάνογλου στη δυτική Ανατολία κατά το β' μισό του 18^{ου} και το 19^ο αιώνα επισημαίνει τη διάκριση ανάμεσα σε «γη μπειλίκ» και «γη η οποία δίνεται για ενοικίαση» (Yuzo Nagata, *Tarihçe Ayanlar: Karaosmanoğulları üzerinde bir İnceleme*, Türk Tarih Kurumu, Αγκυρα 1997, 125-128), από τις οποίες η πρώτη αποφέρει μεγαλύτερες ποσότητες αγροτικού πλεονάσματος στον κάτοχο του τσιφλικιού, αν και μικρότερης έκτασης από τα χωράφια της δεύτερης κατηγορίας, και η οποία επομένως καλλιεργείται είτε από μισθοδοτούμενους εργάτες ή στη βάση ενός πιο συμφέροντος για τον κάτοχο του τσιφλικιού αγροληπτικού συστήματος. Η «γη μπειλίκ» («γη του μπέη») ίσως θα μπορούσε να είναι κάτι αντίστοιχο με τα τμήματα των τιμαρίων τα οποία είναι υπό τον άμεσο έλεγχο των τιμαριωτών (“χασά τσιφτλί”) κατά τους 15ο και 16ο αιώνες (για τα τιμάρια βλ. Ömer Lütfi Barkan, «Οι μορφές οργάνωσης της αγροτικής εργασίας στην Οθωμανική Αυτοκρατορία το ΙΕ' και το ΙΣΤ' αιώνα» στο Σπύρος Ασδραχάς (εισαγωγή-επιλογή κειμένων), *Η οικονομική δομή των βαλκανικών χωρών στα χρόνια της οθωμανικής κυριαρχίας 15^{ος}-19^{ος} αιώνες*, Αθήνα 1979, τ.1, 65-67). - Η Σεζέρ γράφει το πρώτο γράμμα της λέξης “μπειλίκ” με κεφαλαίο. Δεν είμαι σίγουρη αν υπάρχει κάποιος ιδιαίτερος τονισμός στο οθωμανικό κείμενο, γι' αυτό και προτίμησα να το γράψω με μικρό.

[ek16] 1 ντονούμ ισούται με 919,3 τ.μ. (Βλ. Halil Inalcik με Donald Quataert, 988).

[ek17] Η συγγραφέας γράφει «είναι κενά».

[ek18] Στις περιπτώσεις στις οποίες αναφέρονται περισσότερα από ένα χωράφια, αμπέλια ή λιβάδια, ο αριθμός ντονούμ που ακολουθεί νομίζω ότι αντιστοιχεί στη συνολική τους έκταση και όχι σε καθένα από αυτά, καθώς αν συνέβαινε αυτό σε κάποιες περιπτώσεις οι εκτάσεις θα ήταν πολύ μεγάλες. Αυτό ωστόσο δεν είναι απόλυτα σαφές από τη διατύπωση.

[ek19] Το κοιλύ της Κωνσταντινούπολης ισούται με 24,215 χιλιόγραμμα (βλ. Inalcik με Quataert, 990). Στο εξής θα σημειώνεται ως «κ. κοιλό».

[ek20] Για τη δεκάτη χρησιμοποιούνται χωρίς διάκριση οι τύποι «οσούρ» και «ασάρ» (ενικός και αραβικός πληθυντικός).

[ek21] Ως «δέκατο» μεταφράζεται η λέξη «ονταλίκ» (τουρκική λέξη) και όχι «οσούρ» (αραβικός όρος), την οποία χρησιμοποιεί παραπάνω η συγγραφέας για τις δεκάτες.

[ek22] Το όνομα θα μπορούσε να διαβαστεί και ως Batele, το οποίο θα μπορούσε να ταυτιστεί με το χωριό Πατέλε/Πατέλι (νέα ονομασία: Άγιος Παντελεήμων, επαρχίας Φλωρίνης) (Simovski, 98). Ο οικισμός Άγιος Παντελεήμονας είναι όντως παραλίμιος και βρίσκεται στη δυτική όχθη της λίμνης Βεγορίτιδας, στο Α τμήμα του νομού Φλώρινας (βλ. χάρτη αρ. 28).

[ek23] Λίμνη του Οστρόβου (Βεγορίτιδα).

[ek24] Ο σοφάς είναι κεντρικός χώρος της οικίας στον όροφο, ωστόσο ο όρος έχει ποικίλες επιμέρους σημασίες ανάλογα με τον τόπο και την χρονική περίοδο (βλ. Yerasimos, 279).

[ek25] Ίσως πρόκειται για τη λίμνη Πετρών, η οποία βρίσκεται δυτικά της Βεγορίτιδας [Δεν μπόρεσα να εντοπίσω την παλαιότερη ονομασία της].

[ek26] Πιθανότατα μπορεί να ταυτιστεί με τον οικισμό Σουροβίτσεβο ή Σόροβιτς (σήμ. Αμύνταιο, επαρχίας Φλωρίνης) (Simovski, 118). Το Αμύνταιο βρίσκεται στο ΝΑ τμήμα του νομού Φλώρινας σε μικρή απόσταση στα ΝΔ της λίμνης Βεγορίτιδας (βλ. χάρτη αρ. 28).

[ek27] Για τη γη, η οποία αποδίδεται σε μέλη στρατιωτικών σωμάτων (πεζικού και βοηθητικών σωμάτων), όπως οι γιαγιά, μουσελέμ και γιουρούκ, στο πλαίσιο του τιμαριωτικού συστήματος, βλ. Halil Inalcik, “Çiftlik”, *İslam Ansiklopedi*, τ. 1, 1978, 394. Επιπλέον, για τους γιουρούκους (νομαδικούς πληθυσμούς τουρκικής καταγωγής) των βαλκανικών επαρχιών βλ. M. Taayib Gökbigin, *Rumeli'de Yürükler, Tatarlar ve Evlad-ı Fatihan*, [Οι Γιουρούκοι, Τατάροι και Απόγονοι των Κατακτητών στη Ρούμελη (Βαλκάνια)], Κωνσταντινούπολη 1957. Για τους Εβλάντ-ι Φατιχάν βλ. Βασίλης Δημητριάδης, «Φορολογικές κατηγορίες των χωριών της Θεσσαλονίκης κατά την Τουρκοκρατία», *Μακεδονικά*, 20 (1980), 375-462.

[ek28] Δεν έχω εντοπίσει αυτό ή παρόμοιο τοπωνύμιο. Πιθανόν πρόκειται για τον οικισμό που εμφανίζεται στις ελληνικές πηγές –παραποιημένο προφανώς– ως Σώτερ μέχρι το 1926, οπότε και μετονομάζεται σε Σωτήρ, και βρίσκεται νοτιώς και πολύ κοντά στο σημ. Αμύνταιο.

[ek29] Ίσως πρόκειται για τον οικισμό Καραγάτς (Μαυροδένδριον, επαρχίας Κοζάνης), ο οποίος βρίσκεται Β της πόλης της Κοζάνης (βλ. Simovski, 57, χάρτης 16). Ωστόσο το Μαυροδένδρι βρίσκεται σε αρκετά μεγάλη απόσταση από το Αμύνταιο της Φλώρινας.

[ek30] Ίσως πρόκειται για τον οικισμό Παπαγιάννης (επαρχίας Φλωρίνης), για τον οποίο ο Σιμόφσκι αναφέρει ότι καταγράφεται ως βακουφοχώρι. Ο οικισμός Παπαγιάννης βρίσκεται στο Β τμήμα του νομού Φλώρινας, ΒΑ της πόλης της Φλώρινας (βλ. Simovski, 98 και χάρτη αρ. 28). Οι προ μετονομασίας ονομασίες του χωριού Παπάζαλη, Ποπόζιανη αλλά και Βακούφκιοϊ ευνοούν την ταύτιση.

[ek31] Για τις ονομασίες των σωμάτων της σουλτανικής αυλής, οι οποίες αποδίδονται και σε επαρχιακούς αξιωματούχους ή σε μέλη των ακολουθιών τους, βλ. Halil Inalcik, “Ghulam”, *Encyclopedia of Islam (New Edition)*, τ. 2, 1983, 1085-1091.

[ek32] Οι αριθμοί δεν είναι συμβατοί. Πιθανότατα οι αϊλακτσήδες είναι 5 και όχι 15.

[ek33] Θα μπορούσε να διαβαστεί και ως «Ντρανόβιτσα». Ο Σιμόφσκι αναφέρει έναν οικισμό με αυτή την ονομασία στην επαρχία Δράμας (αναφέρεται σε επαρχίες και όχι σε νομούς). Στην επαρχία Φλώρινας αναφέρονται τα χωριά Τρνοβο (νέα ονομασία: Αγκαθωτό) και Ντρένοβο (νέα ονομασία: Κρανειάι), τα οποία και σημειώνονται ως εγκαταλεημένα (Simovski, 31 και 122). Οι οικισμοί αυτοί βρίσκονται στις όχθες την Μικρής Πρέσπας (Simovski, χάρτης 27). Ωστόσο στην περιγραφή του τσιφλικιού δεν αναφέρεται καθόλου η λίμνη, όπως συμβαίνει σε άλλες περιπτώσεις (βλ. σσ. 4, 13 και 24 της μετάφρασης). Ενδέχεται επίσης να είναι και ο οικισμός Τύρνοβο, σήμ. Πράσινο που βρίσκεται ΝΔ της Φλώρινας στις πλαγιές του όρους Βέρνο-Βίτσι.

[ek34] Εδώ φαίνεται η ρευστότητα του περιεχομένου του όρου «τσιφλίκι», καθώς κάποιες φορές οι καλλιεργούμενες εκτάσεις θεωρούνται τμήμα του και άλλες φορές θεωρείται ότι βρίσκονται έξω από αυτό. Εδώ με αυτή τη διατύπωση εννοούνται και τα δύο. Βλ. Halil Inalcik, «çiftlik» 392-397 και Haim Gerber, *Economy and Society in an Ottoman City: Bursa, 1600-1700*, Ιερουσαλήμ 1988, 101-103 για το περιεχόμενο του όρου κατά το 17^ο αιώνα.

[ek35] Θα μπορούσε να είναι ο οικισμός Λιπίντσι (Ασβεστόπετρα, επαρχίας Εορδαίας) (Simovski, 73, χάρτης 16), ΝΔ της πόλης της Πτολεμαΐδας, στο Β τμήμα του νομού Κοζάνης. Μια τέτοια ανάγνωση

βέβαια προϋποθέτει ότι είτε ο γραφέας έχει παραλείψει το γράμμα «πε» ή «μπε» ή δεν το έχει σημειώσει καθαρά, καθώς και ότι έχει παρατοποθετήσει το γράμμα «νουν», πιθανότητες που μπορούν να ελεγχθούν μόνο από το ίδιο το χειρόγραφο. Επίσης η ανάγνωση «α» στην πρώτη συλλαβή δεν είναι καθόλου δεσμευτική, το πιθανότερο μάλιστα είναι ότι δεν πρόκειται για «α», αλλά για «ι» ή για «ε». Ωστόσο η γεωγραφική θέση της Ασβεστόπετρας δεν είναι συμβατή με το γεγονός ότι ο οικισμός ανήκει στον καζά της Φλώρινας, αν και η διοικητική εξάρτηση δεν είναι κατ' ανάγκη απόλυτα συμβατή με τη γεωγραφική θέση (Βλ και Melek Delilbaşı και Muzaffer Arıkan, *Hicri 859 Tarihli Süret-i Defter-i Sancak-ı Tırhala* [Το Φορολογικό Κατάστιχο του Σαντζακιού των Τρικάλων του έτους 859 (1454-55), τ. 1, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Άγκυρα 2001. Πρόκειται για δημοσίευση του καταστίχου, ωστόσο το παραπάνω συμπέρασμα προκύπτει από τη σύγκριση της γεωγραφικής θέσης των οικισμών του σαντζακιού και τις επιμέρους διοικητικές τους εξαρτήσεις. Κοντά γλωσσικά βρίσκεται και το χωριό Λάζενι (σημ. Μεσονήσι) Ν και Δ της Φλώρινας.

[ek36] Βλ. Νικόλαος Μουτσόπουλος, *Η αρχιτεκτονική προεξοχή «το σαχνίσι»: συμβολή στη μελέτη της ελληνικής κατοικίας*, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 1988

[ek37] Εξηγεί στην επόμενη πρόταση.

[ek38] Αναφέρει «τμήματα» και όχι «μάτια».

[ek39] Ίσως πρόκειται για τον οικισμό Αρμενοβό (Αρμενοχώριον, επαρχίας Φλωρίνης) (Simovski, 9 και χάρτης αρ. 28). Το Αρμενοχώρι βρίσκεται σε μεγάλη απόσταση από την Ασβεστόπετρα Εορδαίας, ΒΑ της πόλης της Φλώρινας, στο Β τμήμα του νομού. Στην ίδια περίπου περιοχή και κοντά στο χωριό Λαζένι που αναφέρθηκε παραπάνω εντοπίζεται και χωριό Αρμένσκο (σημ. Άλωνα) το οποίο επίσης ενδέχεται να ταυτίζεται με το αναφερόμενο στο χειρόγραφο.

[ek40] Μάλλον πρόκειται για τον οικισμό Ροσέν (Ρόσνα, σήμ. Σιταριά, επαρχίας Φλωρίνης) (Simovski, 107). Η Σιταριά βρίσκεται Α της πόλης της Φλώρινας στο Β τμήμα του νομού (βλ. Simovski, 107, χάρτης αρ. 28).

[ek41] [çiftlik ittihaz etmiştir]: Ίσως η συγγραφέας εδώ παραθέτει τη διατύπωση την οποία συναντά στις καταχωρήσεις, μέσα σε παρένθεση. Ωστόσο δεν το δηλώνει. (–Το υποθέτω γιατί η φράση φαίνεται περιττή, και επειδή νομίζω ότι γενικότερα αναπαράγει τις διατυπώσεις του καταστίχου. Ωστόσο δεν είμαι σίγουρη).

[ek42] Sir James W. Redhouse, *A Turkish and English Lexicon*, Çağrı Yayınları, Κωνσταντινούπολη 1978 [1^η έκδοση 1890], 856.

[ek43] Συγκεκριμένα γράφει «άλλοι ραγιάδες». Στο σημείο αυτό η συγγραφέας χρησιμοποιεί τον όρο «ραγιά» με τη σημασία του ως ποιμνιο, υπήκοοι, φορολογούμενος πληθυσμός, τόσο για τους μουσουλμάνους όσο και για τους μη μουσουλμάνους. Ωστόσο παρακάτω (σσ. 18 και 21 της μετάφρασης) χρησιμοποιεί τον όρο αντιθετικά με το «müşlûman». (Επίσης, στο σημείο αυτό δεν αναφέρει «müşlûman» αλλά «ehl-i İslam». Ενδεχομένως αυτό να σχετίζεται με το γεγονός ότι οι τρεις μουσουλμάνοι εδώ εμφανίζονται ως ιδιοκτήτες των σπιτιών στα οποία ζουν και οι 54.

[ek44] Δε μπόρεσα να εντοπίσω κάποιον οικισμό με αυτήν την ονομασία.

[ek45] Η συγγραφέας γράφει «çiftçi» που σημαίνει καλλιεργητής (αυτός ο οποίος καλλιεργεί ένα ζευγάρι γης). Μάλλον αναφέρεται στους γιαντιζήδες τους οποίους ανέφερε λόγο πιο πάνω –και όχι σε «μπεϊλίκ τσιφτσήδες» οι οποίοι δεν αναφέρονται στον οικισμό αυτό. Ωστόσο νομίζω ότι υπάρχει μια ασυνέπεια στη χρήση των όρων.

[ek46] Γράφει: «εισόδημα αγαλικιού».

[ek47] Η κιογιέ ή οκκά ισούται με 1,282945 χλγρμ. (βλ. İnalsik με Quataert, 991).

[ek48] Η συγγραφέας παραθέτει τη λέξη και στα οθωμανικά (menair مناي), το οποίο πιθανώς σημαίνει ότι δεν είναι σίγουρη για την ανάγνωσή της. «Μεναϊρ» είναι ο τύπος πληθυντικού του «μεναρέ», που σημαίνει «κηροπήγιο» και «φάρος», ενώ από την ίδια λέξη προέρχεται και ο «μυναρές». Δεν μου είναι σαφές για το τι πρόκειται. Θα μπορούσε να είναι κερί; Πάντως η λέξη δεν είναι μέσα σε εισαγωγικά και δεν υπάρχει κάποιο σχετικό σχόλιο.

[ek49] Δεν αναφέρεται παντού μερίδιο των γιαντιζήδων. Εδώ μάλιστα το μερίδιό τους είναι πάνω από το μισό για το κριθάρι και τη σίκαλη.

[ek50] Πιθανόν αναριθμητισμός, το ορθό 956.

[ek51] Πιθανώς πρόκειται για τον οικισμό Ζαμπρντένι (Ζαπύρδανη ή Ζαμπύρδανη σήμ. Λόφοι, επαρχίας Φλωρίνης) (Simovski, 130). Το χωριό βρίσκεται Α της πόλης της Φλώρινας, στο Β τμήμα του νομού (βλ. χάρτη 28).

[ek52] Δεν εντόπισα κάποιον οικισμό με αυτήν ή παρόμοια ονομασία στους νομούς Φλώρινας και Κοζάνης. Ο Σιμόβσκι αναφέρει τον οικισμό Στράιστα (νέα ονομασία: Ίδα, επαρχίας Αλμωπίας) (Simovski, 117). Βρίσκεται ΒΑ της Αριδαίας, στο Β τμήμα του νομού Πέλλας (βλ. χάρτη 29). Ωστόσο η ονομασία διαφέρει αρκετά και η απόσταση από τα υπόλοιπα χωριά είναι μεγάλη. Επιπλέον στον χάρτη αρ. 27 της μελέτης του Σιμόβσκι σημειώνεται ο οικισμός Στρκοβο (Στύρκοβα ή Στέρκοβο, σήμ. Πλατύ), ΒΑ της Μικρής Πρέσπας στο νομό Φλώρινας, αν και δεν περιλαμβάνεται στον κατάλογο των

ονομασιών. Η ονομασία αυτή θα ήταν ίσως συμβατή με αυτή, την οποία παραθέτει η συγγραφέας, αν υποθέσουμε ένα πιθανό λάθος στην ανάγνωση («καφ» στη θέση του δεύτερου «τε»).

[ek53] Για τους Εβλάντ-ι Φατιχάν και τα χωριά «χανεκές», βλ. παραπάνω (σ. 5), Δημητριάδης, «Φορολογικές κατηγορίες». Για τα χανεκές και τους αναφερθέντες φόρους βλ. Bruce McMowan, *Economic Life in Ottoman Europe: Taxation, Trade and the Struggle for Land 1600-1800*, Cambridge University Press, Κέμπριτζ 1981, 104-119.

[ek54] Η φράση κατά λέξη θα μεταφραζόταν ως εξής: «Σε αυτό το τσιφλίκι λέγεται Οκτώ Τσιφτ»(;). Ίσως η συγγραφέας αναφέρεται στην ονομασία του τσιφλικιού στα πλαίσια του χωριού ή στην έκτασή του(;). Αυτό το σημείο μάλλον σχετίζεται με την ειδική κατηγορία στην οποία ανήκει το χωριό. Πάντως η συγγραφέας σημειώνει τα πρώτα γράμματα των λέξεων «οκτώ τσιφτ» με κεφαλαία. Δεν υπάρχει κάποια διευκρίνιση πάνω σε αυτό. Για το «τσιφτλίκ» και την έκτασή του ως μονάδα καλλιέργειας βλ. Halil Inalcik, “Çiftlik” και του ίδιου, «Χωριό, χωρικοί και κράτος» στο *Η Οθωμανική Αυτοκρατορία: η κλασική περίοδος 1300-1600*, μτφρ. Μιχάλης Κοκολάκης, Αθήνα 1995, 405-406.

[ek55] Το Σετράτ είναι το δεύτερο χωριό που αναφέρεται. Σε κάθε περίπτωση ο αριθμός ντονούμ ο οποίος δίνεται δεν αντιστοιχεί κατ’ ανάγκη στο σύνολο των εκτάσεων του χωριού, αλλά σε αυτές, τις οποίες ελέγχει ως κάτοχος, (ως τσιφλίκι), ο Αλή Πασάς. Η συγγραφέας δεν δίνει διευκρινίσεις, θεωρώντας το ίσως αυτονόητο.

[ek56] Μάλλον υπάρχει λάθος. Η φράση θα πρέπει να είναι: «Κρατήθηκαν επομένως συνολικά 100 κοιλιά σικάλη».

[ek57] Μάλλον πρόκειται για τον οικισμό Σέτινα (σήμ. Σκοπός, επαρχίας Φλώρινης) (Simovski, 189). Το χωριό βρίσκεται στο ΒΑ άκρο του νομού Φλώρινας (βλ. χάρτη αρ. 28).

[ek58] Ίσως εννοεί και στις δύο περιπτώσεις (για τα σπίτια των αϊλακτσήδων και των γιαιριτζήδων) ότι η πόρτα (της αυλής τους;) είναι από πέτρα(;). Η διατύπωση ωστόσο στις δύο περιπτώσεις είναι διαφορετική.

[ek59] Η συγγραφέας δεν δίνει την ονομασία στα οθωμανικά. Δεν έχω εντοπίσει κάποιον οικισμό με αυτό το όνομα στους νομούς Φλώρινας και Κοζάνης, εκτός από τη Μπάνιτσα (σήμ. Βεύη, επαρχίας Φλώρινης) (Simovski, 12). Η Βεύη βρίσκεται στο Α τμήμα του νομού Φλώρινας και ΒΔ της λίμνης Πετρών, πολύ κοντά στους Λόφους (Ζμπρντένι). Μια τέτοια ταύτιση βέβαια δεν είναι πολύ πιθανή, καθώς προϋποτίθενται περισσότερα γράμματα στη λέξη. Για ένα ασφαλές συμπέρασμα ωστόσο θα πρέπει κάποιος να ανατρέξει στο χειρόγραφο.

[ek60] Η συγγραφέας αναφέρει ένα «ξύλινο δωμάτιο» το οποίο έχει «πέτρινους τοίχους» και «κεραμιδένια στέγη», αν το καταλαβαίνω σωστά (σ. 87).

[ek61] Θα μπορούσε να διαβαστεί και ως «Αζάμπατο(υ)», ή «Ζεμπάτο(υ)». Δεν εντοπίστηκε αυτή η παρόμοια ονομασία.

[ek62] Ο οικισμός θα μπορούσε να διαβαστεί και ως «Σράβεβα». Στα ΝΑ της Φλώρινας κοντά στη λίμνη Πετρών εντοπίζεται οικισμός Τσέροβο (σήμ. Κλειδί).

[ek63] Θα μπορούσε να διαβαστεί και ως «Σίβετς» ή «Σίβιτς». Δεν έχω εντοπίσει κάποιον οικισμό, εκτός από το Σάοβτσι (νέα ονομασία: Σιάκη), ο οποίος αναφέρεται ως εγκαταλειμμένος, και υπάγεται στην κοινότητα του Αγίου Γερμανού (Simovski, 119). (Σήμερα ο Άγιος Γερμανός αποτελεί δ. διαμερίσμα του δήμου Πρέσπας). Η θέση του είναι ΒΑ της Μικρής Πρέσπας, πολύ κοντά στα σύνορα με την ΠΓΔΜ. (βλ. χάρτη αρ. 27). Βέβαια η ταύτιση είναι ελάχιστα πιθανή.

[ek64] Δεν έχω εντοπίσει κάποιον οικισμό. Υπάρχει κάποιος εγκαταλειμμένος οικισμός Μπέσφινια, μετονομασμένος σε Σφήκα, εγκαταλειμμένος από το 1951 που ίσως σχετίζεται.

[ek65] Ίσως είναι πιθανότερο αυτό το χωριό να αντιστοιχεί στη Μπάνιτσα (Βεύη) (βλ. σχόλιο στο τσιφλίκι Μπετς). Η συγγραφέας δεν παραθέτει την ονομασία στα οθωμανικά.

[ek66] Με βάση την απόδοση του τοπωνυμίου στα οθωμανικά, το οποίο παραθέτει η συγγραφέας, θα έπρεπε να διαβαστεί ως «Τζουνούραβα». Δεν έχω εντοπίσει κάποιον οικισμό. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω στην περιοχή απαντά Τσέροβο (σήμ. Κλειδί).

[ek67] Μπορεί να διαβαστεί και ως «Γκορνίτσεβο», το οποίο αντιστοιχεί στον οικισμό Κέλλα, ο οποίος βρίσκεται Β της λίμνης Πετρών, στο Α άκρο του νομού Φλώρινας (Simovski, 41 και χάρτης 28). Σήμερα υπάγεται στο δήμο Αμυνταίου.

[ek68] Η λέξη η οποία χρησιμοποιείται είναι «varidat» (εισόδημα) και όχι «deđer» (αξία), όπως στις προηγούμενες περιπτώσεις. Το νόημα είναι ασαφές.

[ek69] Πιθανότατα πρόκειται για τον οικισμό Λιουμπέτινο (σήμ. Πεδινόν, επαρχίας Φλώρινης) (Simovski, 73). Ο οικισμός βρίσκεται Β της λίμνης Χειμαδίτιδας, στο ΝΑ άκρο του νομού Φλώρινας (βλ. χάρτη αρ. 28). Σήμερα υπάγεται στο δήμο Αετού.

[ek70] Οικισμός Ρούντικ (σήμ. Ανάργυροι, επαρχίας Φλώρινης) (Simovski, 107). Βρίσκεται στο ΝΑ άκρο του νομού Φλώρινας, Α της λίμνης Χειμαδίτιδας (βλ. χάρτη αρ. 28). Υπάγεται στο δήμο Αετού.

[ek71] Μάλλον εννοεί σπίτι με δύο δωμάτια.

[ek72] Μέχρι τώρα μεταφράζω ως «πετρόκτιστο» την έκφραση «etrafi taş duvarlı» η οποία σημαίνει 1) είτε ότι «οι παλιές πλευρές τους είναι από πέτρινους τοίχους» δηλαδή ότι οι τοίχοι των σπιτιών είναι πέτρινοι, 2) είτε ότι «τα σπίτια περιβάλλονται από πέτρινο τοίχο», το οποίο όμως θα σήμαινε ότι αναφέρει παντού το υλικό από το οποίο είναι φτιαγμένη η στέγη και το υλικό από το οποίο είναι κατασκευασμένος ο τοίχος γύρω από το σπίτι (δηλαδή της αυλής), αλλά όχι το υλικό κατασκευής των ιδίων των σπιτιών. Επίσης δεν είμαι σίγουρη αν το χατίλ θα χρησιμοποιούνταν για κατασκευή αυλότοιχου. Επιλέγω δηλαδή την πρώτη απόδοση, δηλαδή ότι πρόκειται για τους τοίχους των σπιτιών. Ωστόσο, σε αυτό το σημείο γράφει: "odaları ve etrafi taş duvarlı ve kerpiç" που μπορεί να μεταφραστεί ως εξής: Τα δωμάτια (των ραγιάδων) και το "γύρω" (το οποίο εγώ μέχρι εδώ καταλαβαίνω ως οι τοίχοι των σπιτιών) είναι κατασκευασμένα από πέτρες και πλίνθους". Εδώ φαίνεται πολύ λογικότερο να υποθέσει κανείς ότι με την λέξη "ετραφί" εννοείται ένας αυλότοιχος, και ότι "οντά" είναι οι κατοικίες (αν και πριν ανέφερε "εβ" (σπίτια). Ωστόσο μόνο εδώ υπάρχει αυτή η διατύπωση. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις νομίζω ότι είναι λογικότερο να υποθέσει κανείς την πρώτη απόδοση.

[ek73] Δεν εντοπίστηκαν τα δύο αυτά τοπωνύμια.

[ek74] Η λέξη θα μπορούσε να αποδοθεί ως «Παλιοχώρι». Επίσης, πολύ κοντά στους δύο παραπάνω οικισμούς και Ν της λίμνης Χειμαδίτιδας υπάρχει ο οικισμός Παλιόρ/Παλιοχώρι (σήμ. Φούφας, επαρχίας Εορδαίας) (Simovski, 97). Ο οικισμός σήμερα υπάγεται στο δήμο Μουρικού του νομού Κοζάνης (βλ. χάρτη αρ. 16).

[ek75] Μπορεί να διαβαστεί και ως Νέβεσκα (σήμ. Νυμφαίον, επαρχίας Φλωρίνης) (Simovski, 90). Ο οικισμός βρίσκεται στο ΝΑ τμήμα του νομού Φλώρινας και αποτελεί κοινότητα (βλ. χάρτη αρ. 28).

[ek76] Ίσως έχει παραλειφθεί το γράμμα «βαβ», το οποίο θα επέτρεπε να διαβαστεί ως «βλαχ», Βλάχοι, αν και στα οθωμανικά θα αναμενόταν να γραφτεί ως «εφλάκ».

[ek77] Θεωρείται τσιφλίκι, αν και δεν αναφέρεται αγροτική παραγωγή.

[ek78] Το τοπωνύμιο εντοπίζεται μόνο στο χάρτη αρ. 28 της μελέτης του Σιμόφσκι και όχι στους καταλόγους. Αναφέρονται οι οικισμοί Πάνω και Κάτω Καλενίκ, ενώ ως νέα ονομασία δίνονται τα ονόματα Άνω και Κάτω Καλλινίκη. (Τα χωριά αυτά σήμερα υπάγονται στο δήμο Κάτω Κλεινών του νομού Φλώρινας). Ωστόσο η θέση τους είναι στο Β τμήμα του νομού Φλώρινας, πολύ κοντά στον οικισμό Παπαγιάννης, και πολύ μακριά από τα προαναφερθέντα χωριά.

[ek79] Η ζιρά (ή αρσούν) είναι μονάδα μέτρησης μήκους και χρησιμοποιείται από κτίστες και αρχιτέκτονες. Ισούται με 0,758 μ. (βλ. Inalcik με Quataert, 987 και 993). Η ζιρά είναι επίσης μονάδα μέτρησης μήκους των υφασμάτων με διαφορετική αναλογία, σε αυτήν την περίπτωση, προς το μέτρο.

[ek80] Πιθανόν πρόκειται για την Άνω Κλεστίνια (σημ. Άνω Κλεινές επαρχίας Φλωρίνης), υπάρχει όμως και Κάτω Κλεστίνια (σημ. Κάτω Κλεινές). Το γεγονός ότι η λέξη «σετούρ» ή «στουρ» ή «στορ» αναφέρεται πολλές φορές, θα μπορούσε να σημαίνει ότι προέρχεται από κοινή ρίζα με τη σλαβική λέξη «στάρι» (;) (παλιός);

[ek81] Κατά πάσα πιθανότητα δεν είναι το χωριό Καραγάτς (Μαυροδένδρι), το οποίο είναι αρκετά μακριά (βλ. παραπάνω, σ. 5).

[ek82] Στα οθωμανικά γράφεται Ğuşavide, στην Γκούσαβη Δεν εντοπίστηκε αυτό ή παρόμοιο τοπωνύμιο.

[ek83] Δεν εντοπίστηκε κάποιος οικισμός με αυτή την ονομασία. Ωστόσο, εφόσον πρόκειται για ορεινό οικισμό, ίσως θα μπορούσε να αντιστοιχεί στο Πισοδέρι, το οποίο βρίσκεται σε ορεινόέρασμα και ήταν δερβενοχώρι. Ο Σιμόφσκι το αναφέρει ως Πισοντέρ (σ. 100). Το Πισοδέρι βρίσκεται στο ΒΔ τμήμα του νομού Φλώρινας και υπάγεται στο δήμο Πρεσπών (βλ. χάρτη αρ. 27).

[ek84] Η Σεζέρ εδώ, όπως και σε άλλα σημεία παραπάνω, γράφει το πρώτο γράμμα της λέξης «αγαλίκι» με κεφαλαίο.

[ek85] Ενδεχομένως πρόκειται για το Δέλινον (σημ. Τριγωνικό επαρχίας Κοζάνης). Αμφίβολη είναι και η περιοχή στην οποία αντιστοιχεί το Τζουμά Παζαρί. Ίσως είναι η περιοχή της Τζουμάς-Τζουμαγιάς (οικισμός Χαραυγή) στα Β-ΒΑ της πόλης της Κοζάνης (βλ και παραπάνω, σ. 2). Ωστόσο, αν η ταύτιση του τελευταίου από τα τρία αυτά χωριά είναι σωστή, τότε το Τζουμά Παζαρί θα πρέπει να είναι η περιοχή μεταξύ Κοζάνης και Σιάτιστας.

[ek86] Εδώ η Σεζέρ χρησιμοποιεί ξανά τον όρο «ραγιά» με την ευρεία του σημασία.

[ek87] Στο σημείο αυτό η συγγραφέας σταματάει να αναφέρεται στο κοινό Κωνσταντινούπολης, ωστόσο πραγματοποιεί τις συγκρίσεις (βλ. παρακάτω, σ. 27). Επομένως θεωρείται ότι πρόκειται για το ίδιο μέτρο χωρητικότητας, απλώς δεν το αναφέρει για κάποιες από τις καταχωρίσεις.

[ek88] Πιθανόν Φράγκοτς σημ. Ερμακιά επαρχίας Εορδαίας ν. Κοζάνης.

[ek89] Το μόνο τοπωνύμιο στο νομό Κοζάνης το οποίο έχει μία ομοιότητα είναι το «Ντραμπουτάνιστα» (Δραβουντάνιστα, σημ. Μεταμόρφωση επαρχίας Κοζάνης) (Simovski, 30). Ο οικισμός βρίσκεται ΝΔ της πόλης της Κοζάνης και ΒΑ της Σιάτιστας (βλ. χάρτη αρ. 19). Σήμερα υπάγεται στο δήμο Κοζάνης.

[ek90] Ο Δημητριάδης δεν αναφέρει κάποιον οικισμό με το όνομα Εγρί Μπουτζάκ, αλλά μόνο ως ονομασία του καζά. Βλ. και Μαρία Χριστίνα Χατζηγιάννου, *Η ιστορική εξέλιξη των οικισμών στην*

περιοχή του Αλιάκμονα κατά την τουρκοκρατία. Ο κώδικας αρ. 201 της Μονής Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Ζάβορδας, Αθήνα 2000, 33.

[\[ek91\]](#) Είναι δυνατό να διαβαστεί και ως Τζιτζιλιέρ (Τσαλτζιλάρ, σήμ. Πετρανά, επαρχίας Κοζάνης) (Simovski, 33). Τα Πετρανά βρίσκονται σε μικρή απόσταση ΝΑ της πόλης της Κοζάνης (βλ. χάρτη αρ. 19) και υπάγονται στο δήμο Κοζάνης.

[\[ek92\]](#) Στο σημείο αυτό γίνεται η διάκριση ανάμεσα σε «müslüman» και «teaya» γιαριτζήδες (σ. 94).

[\[ek93\]](#) Πιθανότατα πρόκειται για την Κοζάνη, η οποία αναφέρεται ως χωριό. Πάντως δεν αναφέρονται αγροτικοί φόροι. Δεν έχω εντοπίσει άλλο, παρόμοιο τοπωνύμιο στους νομούς Κοζάνης και Φλώρινας. Η Κοζάνη, στα τέλη του 18^{ου} αιώνα είχε 750 σπίτια, σύμφωνα με τη *Νεωτερική Γεωγραφία* των Γρ. Κωνσταντά και Δ. Φιλιππίδης (έκδ. Αικατερίνη Κουμαριανού, Αθήνα 1988, 210). Ο Ληκ γράφει επίσης ότι είχε 600 με 700 σπίτια (Μαρία Χριστίνα Χατζηγιάννου, *ό.π.*, 36).

[\[ek94\]](#) Συμβόλαιο εκμίσθωσης της φορολογίας / τα έσοδα τα οποία εκμισθώνονται / πηγή εισοδήματος η οποία καταγράφεται στα κατάστιχα της Οικονομικής Υπηρεσίας ως διακριτή μονάδα (βλ. Inalcik με Quataert, 999).

[\[ek95\]](#) Είναι ενδιαφέρον αν μουκατάδες, που αφορούν σε αστικά εισοδήματα της πόλης της Κοζάνης και καταβάλλονται στον Αλή Πασά, θεωρείται από τους καταγραφείς ότι συγκροτούν ένα τσιφλίκι – αυτό θα σήμαινε ότι το τσιφλίκι δεν αντιστοιχεί μόνο σε αγροτικά εισοδήματα ή σχετικά με αυτά. Η ακόμα περισσότερο αν η ίδια η πόλη της Κοζάνης θεωρείται ότι αποτελεί τσιφλίκι (η Σεζέρ λίγο παραπάνω αναφέρει ότι το Τζιτζιλιέρ και η Κοζάνη αποτελούν χωριά τα οποία μετατράπηκαν σε τσιφλίκια). Ωστόσο, μάλλον απλώς οι μουκατάδες της Κοζάνης καταγράφονται μαζί με την εκτίμηση της υπόλοιπης περιουσίας-εισοδημάτων του Αλή Πασά στην περιοχή. Το ποσό ίσως είναι το υψηλότερο στο κατάστιχο. Ο έλεγχος του πρωτοτύπου και της ακριβούς διατύπωσης μπορεί να διαφώτιζε περαιτέρω το ζήτημα.

[\[ek96\]](#) Ίσως πρόκειται για τον οικισμό Κάλιανη (σήμ. Αιανή, επαρχίας Κοζάνης) (Simovski, 54). Η Αιανή βρίσκεται στο Ν τμήμα του νομού Κοζάνης, Ν της πόλης της Κοζάνης (βλ. χάρτη αρ. 19) και αποτελεί την έδρα ομώνυμου δήμου.

[\[ek97\]](#) Μάλλον πρόκειται για τον οικισμό Κτένι (Κτένιον, επαρχίας Κοζάνης) (Simovski, 68), το οποίο βρίσκεται σε μικρή απόσταση ΒΔ της Αιανής (βλ. χάρτη αρ. 19). Υπάγεται στο δήμο Αιανής.

[\[ek98\]](#) Μάλλον υπάρχει λάθος. Αφού 1 γρόσι ισούται με 40 παράδες, το τελικό ποσό σε γρόσια θα πρέπει να είναι 180 και όχι 160.

[\[ek99\]](#) Μπορεί να διαβαστεί και ως Ραντούβιστα (σήμ. Ρόδιανη, επαρχίας Κοζάνης) (Simovski, 104). Ο οικισμός βρίσκεται στο Ν τμήμα του νομού Κοζάνης, σε μικρή απόσταση στα ΒΔ του οικισμού Κτένι (βλ. χάρτη 19). Υπάγεται στο δήμο Αιανής.

[\[ek100\]](#) Μάλλον πρόκειται για τον οικισμό Κερασιά (Κερασέα, επαρχίας Κοζάνης) (Simovski, 60), ο οποίος βρίσκεται στο Ν τμήμα του νομού Κοζάνης σε μικρή απόσταση στα Β της Αιανής (βλ χάρτη 19). Υπάγεται στο δήμο Αιανής.

[\[ek101\]](#) Ενδεχομένως είναι το χωριό Φτελιά (σημ. Πτελέα, επαρχίας Κοζάνης) που βρίσκεται ΒΔ κοντά στην Κοζάνη. Το χωριό απαντά με το όνομα Φθελία στον κώδικα της Ζάβορδας σε εγγραφή πιθανόν του 1692 (*ό.π.*, σ. 168). Το χωριό αυτό όμως επισήμως μέχρι το 1927 εμφανίζεται με την ονομασία Σαρμουσαλάρ. Βλ. και την αναφορά στην ιστοσελίδα για την Αιανή στην ελληνική Βικιπαίδεια (ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια, <http://el.wikipedia.org>) στη θέση «Φτιλιά» στην περιφέρεια της Αιανής.

[\[ek102\]](#) Πιθανόν Μπαζί, σήμ. Κήπος επαρχίας Κοζάνης, ο οποίος όμως βρίσκεται σε αρκετή απόσταση νοτίως της Φτελιάς στις όχθες της τεχνικής λίμνης του Αλιάκμονα.

[\[ek103\]](#) Δεν έχω εντοπίσει οικισμό με αυτήν ή παρόμοια ονομασία.

[\[ek104\]](#) Και από αυτό το σημείο γίνεται διάκριση.

[\[ek105\]](#) Μάλλον πρόκειται για τον οικισμό Γιενί Κιόι (σήμ. Αργίλος, επαρχίας Κοζάνης) ((Simovski, 35), ο οποίος βρίσκεται ΝΔ της Κοζάνης και πολύ κοντά, στα ΒΑ του οικισμού Μεταμόρφωση (Ντραμπουτάνιστα) (βλ. χάρτη αρ. 19). Σήμερα υπάγεται στο δήμο Κοζάνης.

[\[ek106\]](#) Παραπάνω δεν αναφέρεται ότι πρόκειται για δύο χρόνια. Ίσως υπάρχει λάθος.

[\[ek107\]](#) Θα μπορούσε να διαβαστεί και ως «Ρεμιβίζ», «Ριμιβέζ» ή, ίσως, και ως «Ρίμποζ». Πιθανόν πρόκειται για το Ρύμνιο, επαρχίας Κοζάνης, που απαντά και στον κώδικα της Ζάβορδας ως Ρίμνος (*ό.π.*, σ. 155). Στο χάρτη αρ. 19 υπάρχει ο οικισμός Ρίμνιον, αλλά ΝΔ των Σερβίων και κοντά στη λίμνη του Πολύφουτου.

[\[ek108\]](#) Ίσως πρόκειται για τον οικισμό Τρανόβαλτον (επαρχίας Κοζάνης) (Simovski, 122), ο οποίος βρίσκεται στο Ν άκρο του νομού Κοζάνης, ΝΔ των Σερβίων (βλ. χάρτη αρ. 19). Υπάγεται στο δήμο Καμβουνίων του νομού Κοζάνης.

[\[ek109\]](#) Δεν είναι σαφές αν εννοούνται καλλιεργητές της γης μπεϊλίκ ή γενικά καλλιεργητές, δηλαδή γιαριτζήδες και αϊλακτσήδες ή, τέλος, καλλιεργητές με διαφορετική σχέση προς τον κάτοχο του τσιφλικιού.

[\[ek110\]](#) Δεν αναφέρεται η τιμή πώλησης του κοιλού σίκαλης.

[\[ek111\]](#) Μάλλον πρόκειται για τον οικισμό Λαζαράδες (επαρχίας Κοζάνης) (Simovski, 71), ο οποίος βρίσκεται στο Ν άκρο του νομού Κοζάνης, σε μικρή απόσταση στα Ν του Τρανόβαλτου (βλ. χάρτη αρ. 19). Υπάγεται στο δ. διαμέρισμα Τρανόβαλτου του δήμου Καμβουνίων του νομού Κοζάνης.

[\[ek112\]](#) Ίσως πρόκειται για τον οικισμό Μοκρό (σήμ. Λιβαδερόν (Χορτολίβαδο), επαρχίας Κοζάνης) (Simovski, 86), ο οποίος βρίσκεται σε μικρή απόσταση στα ΝΑ του Τρανόβαλτου (βλ. χάρτη αρ. 19). Αποτελεί κοινότητα και βρίσκεται στο νομό Κοζάνης.

[\[ek113\]](#) Πρόκειται για τον οικισμό Κατράνιτσα (σήμ. Πύργοι, επαρχίας Εορδαίας) (Simovski, 59). Ο οικισμός βρίσκεται στο ΒΔ άκρο του νομού Κοζάνης (βλ. χάρτη αρ. 16). Σήμερα υπάγεται στο δήμο Βερμίου.

[\[ek114\]](#) Πρόκειται για τον οικισμό Ρακίτα (σήμ. Ολυμπιάς, επαρχίας Εορδαίας) (Simovski, 105), ο οποίος βρίσκεται στα όρια του νομού Κοζάνης και Φλώρινας σε μικρή απόσταση στα Ν της λίμνης Χειμαδίτιδας (βλ. χάρτη αρ. 16). Υπάγεται στο δήμο Πτολεμαΐδας του νομού Κοζάνης.

[\[ek115\]](#) Μάλλον πρόκειται για τον οικισμό Όστροβο (σήμ. Αρνισσα, επαρχίας Εδέσσης) (Simovski, 95), ο οποίος βρίσκεται σε μικρή απόσταση από τη ΒΑ όχθη της λίμνης Βεγορίτιδας (του Οστρόβου) στο ΝΔ τμήμα του νομού Πέλλας. Υπάγεται στο δήμο Βεγορίτιδας του νομού Πέλλας.

[\[ek116\]](#) Η κατά λέξη μετάφραση θα ήταν: «μία σιταποθήκη» με τέσσερα μάτια». «Μάτια» αναφέρονται σε σχέση με τους μύλους.

[\[ek117\]](#) Δεν ταυτίστηκαν τα δύο αυτά τοπωνύμια.

[\[ek118\]](#) Στο κείμενο αναφέρεται: «63 ντονούμ χωράφια», αλλά μάλλον πρόκειται για λάθος, αφού ο αριθμός των ντονούμ δίνεται αμέσως μετά.

[\[ek119\]](#) Ίσως θα μπορούσε να διαβαστεί και ως «Βοντεναλού Σουλούμπολούκμπασι», που θα σήμαινε «Τσιφλίκι του μπουλούκμπασι (στρατιωτικού αρχηγού) του νερού από τα Βοδενά (Εδεσσα)» (;).

[\[ek120\]](#) Εδώ η λέξη τελειώνει σε –α και όχι σε –ε, όπως όταν αναφέρεται στο ναχιγιέ της Κατράνιτζας. Η αλλαγή πρέπει να είναι τυχαία.

[\[ek121\]](#) Πρόσθεσα τις λέξεις οι οποίες είναι μέσα στις αγκύλες, γιατί διαφορετικά η φράση θα ήταν ακατανόητη. Νομίζω ότι κάτι παραλήφθηκε από λάθος.

[\[ek122\]](#) Μπορεί να διαβαστεί και ως «Τσεγάν» (νέα ονομασία: Άγιος Αθανάσιος (Μετέωρα), επαρχίας Εδέσσης) (Simovski, 21), ο οποίος βρίσκεται στο ΝΔ τμήμα του νομού Πέλλας, στα όρια του νομού Πέλλας και Κοζάνης και σε μικρή απόσταση Β της λίμνης Βεγορίτιδας (βλ. χάρτες αρ. 28 και 5). Υπάγεται στο δήμο Βεγορίτιδας του νομού Πέλλας.

[\[ek123\]](#) Θα μπορούσε να διαβαστεί και ως «Νισί». Ίσως πρόκειται για τον οικισμό Νισία (νέα ονομασία: Νησιόν, επαρχίας Εδέσσης) (Simovski, 91), ο οποίος βρίσκεται στο κεντρικό τμήμα του νομού Πέλλας και ΒΑ του Οστρόβου (βλ. χάρτη αρ. 5). Σήμερα υπάγεται στο δήμο Έδεσσας.

[\[ek124\]](#) Ίσως πρόκειται για τον οικισμό Γραμματίκοβο (νέα ονομασία: Κάτω Γραμματικόν, επαρχίας Εδέσσης) (Simovski, 43), ο οποίος βρίσκεται στο ΝΔ τμήμα του νομού Πέλλας και ΒΑ της Κατράνιτζας (νομός Κοζάνης) (βλ. χάρτη αρ. 5). Σήμερα υπάγεται στο δήμο Βεγορίτιδας.

[\[ek125\]](#) Δεν εντοπίστηκε ο οικισμός ή η θέση.

[\[ek126\]](#) Ίσως κάποια οικογένεια ή κοινότητα γιουρούκων;

[\[ek127\]](#) Δεν χρησιμοποιεί τον όρο «τσιφτσί» (καλλιεργητής), αλλά «κισιλέρ» άτομα. Στους αϊλακτσήδες αναφέρεται ως «χαλκ» (λαός). Ίσως η μη χρήση του εδώ να βοηθά στην αποσαφήνιση του περιεχομένου του όρου «τσιφτσή», τον οποίο η Σεζέρ χρησιμοποιεί παραπάνω σε τσιφλίκια και χωριά παράλληλα με τους όρους «γιαριτζί» και «αϊλακτσί».

[\[ek128\]](#) Κοινότητες Τουρκομάνων (γιουρούκων) επιφορτισμένων με βοηθητικά στρατιωτικά καθήκοντα και εγκατεστημένων στις βαλκανικές περιοχές της αυτοκρατορίας

[\[ek129\]](#) Πρόκειται για αξίωμα της εξωτερικής υπηρεσίας του σουλτανικού παλατιού, βλ. Ιναλτζίκ, *Η Οθωμανική Αυτοκρατορία*, 143 για τον καπουτζήμπασι.

[\[ek130\]](#) Βλ. Halil İnalçık, “Military and Fiscal Transformation in the Ottoman Empire 1600-1700”, *Archivum Ottomanicum*, 6 (1980), 313-322.